
PEDAGÓGIAI PROGRAM

BUDAÖRSI KINCSKERESŐ ÓVODA

Az intézmény OM azonosítója: 202686	Igazgató: Szilágyi Anikó
Legitimációs eljárás	
Készítette az igazgató a nevelő testület bevonásával: I/2024. (04.15) ..... név	Szülői szervezet nevében véleményezte: ..... név
Fenntartói jóváhagyás határozatszáma: 92/2024. (IX.04.) KMISB sz. határozat Óvodai alapidokumentumok jóváhagyása III.	
A fenntartó képviselőjében	Ph
A dokumentum jellege: Nyilvános Megtalálható: www.kincskereső-ovi.hu	
Hatályos: 2024.09.15.	Érvényes: A kihirdetés napjától visszavonásig
Verziószám: 3.	Készült: 2 példány

BUDAÖRSI KINCSKERESŐ ÓVODA

Az óvoda hivatalos elnevezése

2040 Budaörs Szabadság út 64. 23/952-472, 23/778-121

Az óvoda pontos címe, telefonszáma

202686

Az óvoda OM azonosítója

Budaörs Város Önkormányzata

2040 Budaörs, Szabadság út 134. 06-23-420-008

Az óvoda fenntartója, címe, telefonszáma

Budaörs 41/2024.(II.28.) ÖKT sz. határozatával fogadta el

Az óvoda alapító okiratának száma, kelte

Budaörs Város Önkormányzata

Az engedélyező szerv neve

Szilágyi Anikó

TARTALOMJEGYZÉK

1. ISMERTETŐ ÓVODÁNKRÓL.....	5
1.1 Az óvoda gyermekképe	5
1.1 Óvodakép	6
2. AZ ÓVODAI NEVELÉS ÁLTALÁNOS CÉLJA ÉS FELADATA.....	7
2.1 Pedagógiai alapelveink.....	7
2.1 Óvodánk alapvető feladata.....	8
3. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	23
3.1 Személyi feltételek.....	24
3.2 Tárgyi feltételek	24
3.3 Az óvodai élet megszervezése	26
3.4 Óvodánk kapcsolatrendszere (továbbfejlesztési lehetőségek).....	28
1. PROGRAMUNK KIEMELT CÉLJA, FELADATAI- NÉPHAGYOMÁNYŐRZÉS34	
4.1 A hagyományőrző tevékenységek tartalmi kérdései	36
4.2 Az évkör.....	39
2. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	41
5.1 Játék	41
5.2 Tevékenységben megvalósuló tanulás.....	45
5.3 Munka	49
5.4 A külső világ tevékeny megismerése.....	51
5.5 Verselés, mesélés	57
5.6 Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	59
5.7 Mozgás.....	62
5.8 Rajzolás, mintázás, kézi munka	65
3. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	68
4. INKLÚZIÓ, INTEGRÁCIÓ	74
7.1 Fejlesztés, tehetséggondozás	74
7.2 Az óvodai fejlesztő és gyógy- pedagógiai munka célja.....	76

7.3	Sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása	81
7.4	A tehetséggondozás	85
7.5	A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének elősegítése	87
5.	GYERMEKVÉDELEM	93
6.	FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK	98
7.	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	98
8.	LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....	100

1. ISMERTETŐ ÓVODÁNKRÓL

A Budaörsi Kincskereső Óvoda Budaörs központjában működik, jelenleg két (egy teljesen új és egy felújított) épületben. Óvodánkat 1983-ban helyezték át a mai napig is működő, mostanra felújított épületbe, előtte a Templom téren a „Lányiskola” udvarában működött. Ezen a helyen 1962. március 1-től működik óvoda, egy családi házat alakítottak át erre a célra. Ennek köszönhetően minden helyiség meglehetősen szűkös volt, nem igazodott az óvodai nevelés mai igényekhez. A Holdfény Utcai Óvoda tagintézménye lettünk 2008. május 1-jén. Három csoportban, 58 férőhelyen 63 gyermeket neveltünk. 2013. augusztus 1-vel önálló intézmény lettünk, ez év szeptemberében megkezdődött az építkezés, melynek eredményeképpen 2014. szeptember 1-jén nyitotta kapuit az új óvoda a Kossuth Lajos utca 51. sz. alatt. Az új épület a mai kor követelményeinek megfelelő felszereltséggel rendelkezik, fenntarthatósági, környezetvédelmi és esélyegyenlőségi szempontokból is XXI. századi. A régi épület, pedig a Budaörs Város Önkormányzatának 2014. évi felújítási terve szerint teljes körű átalakításban és felújításban részesült.

1.1 AZ ÓVODA GYERMEKKÉPE

A gyermek fejlődő személyiségét a genetikai, az érési sajátosságok, és az őt körülvevő környezeti hatások együttese határozza meg. Ezért fontos a szükségleteit kielégítő, egyéni fejlődését elősegítő gondoskodás, nevelés, az optimális személyi, és tárgyi környezet biztosítása az óvodában. Ide tartozik az életkoruknak megfelelő eszközök, az elegendő hely és idő biztosítása az egyes tevékenységformákhoz, elsősorban a szabad játékhoz, mely a fejlődés, fejlesztés legjobb eszköze ebben az életkorban. Az óvodáskor a különbözőségek elfogadásának szenzitív időszak, ezért az inkluzív pedagógiai légkörben a gyermek maga is elfogadóvá, empatikussá és együttműködővé válik. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, és hogy meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

1.1 ÓVODAKÉP

Pedagógiai alapelveinknek megfelelően azon fáradozunk, hogy minden hozzánk járó gyermeknek derűs, nyugodt, és biztonságot nyújtó légkört biztosítsunk és hogy a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet és megbecsülés övezze. A szülői ház nevelését – folyamatos, naprakész kapcsolatot tartva – igyekszünk kiegészíteni. Óvónőink jól képzettek, nyitottak a módszertani, pedagógiai újdonságokra. Az óvodás korosztály nevelésében nagyon fontos a pedagógusok és a nevelőmunkát segítő felnőttek személyisége, személyes példaadása. A csoportszobák esztétikusak, jól tükrözik a pedagógusok egyéniségét, kreativitását. Intézményünkben folyó nevelő, fejlesztő munka a gyermekek életkorához, fejlettségéhez igazodik, ez tükröződik napi- és heti rendünkben, a felkínált tevékenységi formákban, a gyermekek felé közvetített ismeretekben és műveltségterületekben. Sok gyermek esetében az óvoda az első családon kívüli szocializációs közeg, ezért fontos feladatunk, hogy bensőséges, pozitív érzelmi kapcsolatokat alakítsunk ki. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, kultúrájuk ápolását, erősítését, valamint a társadalmi integrálását is.

2. AZ ÓVODAI NEVELÉS ÁLTALÁNOS CÉLJA ÉS FELADATA

2.1 PEDAGÓGIAI ALAPELVEINK

- A **gyermeki személyiség tisztelete**, elfogadása, a gyermeki jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, megerősítése, mely a szereteten, bizalmon és megbecsülésen alapul.
- Óvodai **nevelésünk gyermekközpontú, befogadó szemléletet tükröző**, ennek megfelelően törekszünk a **gyermek személyiségének differenciált fejlesztésével** képességeinek kibontakoztatására, felzárkóztatásra, tehetséggondozásra, és az esélyegyenlőség elvének biztosítására.
- A **gyermek nevelése elsősorban a család joga, melyet óvodánk sajátos eszközeivel kiegészít**. A családi és óvodai nevelés összehangolása érdekében partnerközpontú együttműködésre, nyitottságra törekszünk.
- Az óvodás életkorban a **gyermek alapvető tevékenysége, létformája a szabad játék**, ezért óvodai nevelésünkben is ez az alapvető tevékenységforma.
- A **természeti-, és tárgyi környezet megismerése, környezettudatos magatartás megalapozása**, a gyermeket körülvevő felnőttek példáján keresztül.
- A gyermekek számára olyan **környezetet biztosítunk, mely igazodik szükségleteikhez, életkori és egyéni sajátosságaikhoz**, érzelmi biztonságot nyújt.
- Minden gyermek számára biztosítanunk kell az óvodai neveléshez való **egyenlő hozzáférést**.
- Valljuk, hogy **valódi tudás az, amit a gyermek maga fedez fel**, és önkéntes cselekvésen keresztül tapasztal meg.
- Az óvodában **komplex nevelés** folyik, de az **anyanyelvi nevelés áthatja az óvodai nevelés egészét**.

Óvodai nevelésünk fő célja, hogy a gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai differenciált nevelési folyamat eredményeként testileg, lelkileg, szociálisan és értelmileg is elérje az életkorának és képességeinek megfelelő legmagasabb szintet. Nyitott, önálló, érdeklődő és kiegyensúlyozott gyermek legyen óvodáskor végére.

Az óvoda funkciói:

- óvó-védő
- szociális
- nevelő-személyiségfejlesztő

Pedagógiai alapelveink megvalósítása érdekében feladataink:

- Az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes, pedagógiai optimizmust sugárzó légkör megteremtése.
- A testi, szociális és anyanyelvi, értelmi képességek, egyéni és életkori sajátosságnak megfelelő alakítása.
- Gyermeki közösségben végezhető, sokoldalú, életkornak és egyéni fejlettségnek megfelelő tevékenységek biztosítása, melyben segítjük a gyermeket a közösséghez való alkalmazkodásban, szociális kapcsolatai kialakításában.
- Életkoruknak és egyéni fejlettségüknek megfelelő műveltség tartalmak közvetítése.
- A gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi és tárgyi környezet feltételeinek biztosítása.
- Az egészséges életmód alapjainak megteremtése.

2.1 ÓVODÁNK ALAPVETŐ FELADATA

A 3-7 éves gyermek életkori és egyéni sajátosságait figyelembe véve testi és lelki szükségének kielégítése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

2.2.1 AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA

Óvodai nevelésünk kiemelten kezeli gyermekeink egészségnevelését, az egészséges életmód alakítását. Alapvető feladatunknak tartjuk gyermekeink testi és lelki szükségleteinek kielégítését, mert csak így biztosítható harmonikus személyiségfejlődésük.

A nevelés azonban nem korlátozódhat az óvodára – fontos a családokkal való szoros együttműködés. Igazán hatékony csak akkor lehet a munkánk, ha sikerül a szülőkkel is elfogadtatni az egészséges életmódra nevelés fontosságát, és lehetőségeikhez mérten bevonni őket az ezzel kapcsolatos feladatok otthoni gyakorlásába.

Az óvodába érkező gyermekek mindegyike más és más testi és szellemi fejlettséggel, edzettséggel rendelkezik. Fejlődésüket, fejleszthetőségüket meghatározzák az örökletes tényezők, az érési folyamatok törvényszerűségei, valamint a környezeti hatások. Mindehhez társul még az óvónő és a gyermek közötti jó kapcsolat, a biztonságot nyújtó, jó közérzetet biztosító óvodai légkör.

A szülőkkel együttműködve a nevelési feladatok ellátásában elengedhetetlen a megfelelő szakemberek bevonása. Lehetőséget kínálva a gyermekek érdekében speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátásában járatos szakemberekkel való együttműködésre.

A gyermekek egészségéért, testi épségük védelméért mindannyian felelősséggel tartozunk.

Célunk, feladatunk:

- Célunk olyan biztonságot nyújtó, befogadó, egészséges, balesetmentes környezet kialakítása, mely alapvető fontosságú a gyermekek egyéni fejlődéséhez, fejlesztéséhez – különös tekintettel a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre.
- A gyermek testi szükségleteinek kielégítése során alapozódnak meg azok a készségek, szokások, személyes kompetenciák, amelyek az egészséges életvitelhez, a testi, lelki, szociális egészség kialakításához, gondozásához és a betegségmegelőzéshez szükségesek.
- Feladatunk a családok bevonása, felvilágosítása, életmódbeli szokásainak megismerésén keresztül, ezzel segítve a gyermekek egészséges életmódjának alakítását.

- Kiemelt jelentőségű a környezettudatos magatartás megalapozása, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása.
- A mindennapos testmozgás biztosításával a harmonikus, összerendezett mozgás, a testi képességek fejlődésének elősegítése.

A megvalósítás színterei:

- Egészséges óvodai környezet kialakítása (lásd. Az óvoda tárgyi feltételei c. fejezetben)
- Egészségre nevelés, gondozás:

Az egészségnevelés már kisgyermekkorban elkezdődik, így megalapozó jelentőségű a személyiségfejlődésben.

A gondozás segíti a gyermek szükségleteinek kielégítését. Elősegíti növekedését, fejlődését, hozzájárul egészségének megőrzéséhez, jó közérzetéhez, egészséges életmódjának kialakításához.

A **napi életritmus**, a megszokott időben, rendszeresen végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra. Az óvodapedagógus a gyerekek óvodában eltöltött idejét tudatosan, élettani szükségleteinek megfelelően, azok figyelembevételével tervezi és szervezi.

A gyermek testi szükségleteinek kielégítése során a szokások alakításához nélkülözhetetlen a felnőtt gondoskodása, egyénre szabott bánásmódja.

Az óvodapedagógus mintaadó személy, felelőssége az egészség megőrzésére és fejlesztésére is kihat.

Az egészséges fejlődés egyik alapvető feltétele az életkori sajátosságoknak megfelelő, egészséges **táplálkozás**, a helyes étkezési szokások és az egyéni ízlés ismerete és formálása. Az étkezés óvodai feltételei önkiszolgálással és napos tevékenységgel valósulnak meg. Nagy hangsúlyt fektetünk az esztétikus terítésre, a megfelelő eszközhasználat elsajátítására és a kultúrált étkezési szokások betartására. A meghatározott időkereten belül a gyermek az étkezés időpontját a reggelinél maga választja meg, a déli étkezést és az uzsonnát is egyéni tempóban fejezi be. Nagy hangsúlyt fektetünk a megfelelő mennyiségű folyadék és a friss zöldség - illetve gyümölcsfogyasztásra, ugyanakkor a tejtermékek fogyasztásának ösztönzésére, mellett preferáljuk a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlenszír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentését. Ezért az egész nap folyamán mindenkinek igény szerint biztosítjuk az ivóvizet, és tízórait pedig az idénynek megfelelő zöldséget – gyümölcsöt.

A **testápolás** a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres és szükség szerinti tisztálkodásukat és erre való igényük kialakítását szolgálja. Célunk a kézmosás szokássá fejlesztése, a fogápolás, a fogmosás, a szájhygiéna szabályainak elsajátítása, az önállóságra készítés. Fontosnak tartjuk a személyes intimitás tiszteletben tartását.

Az **öltözködés** a test védelmét szolgálja az időjárás változásaival szemben. A gyermekek ruházata sokféle szempontnak kell, hogy megfeleljen: legyen kényelmes, könnyen fel-vehető, megfelelő méretű és esztétikus; igazodjon az időjáráshoz, a mindennapi tevékenységekhez – a játékhoz. Fontos, hogy a lábbeli tartsa a gyermek lábát, jól záródjon, és megfelelő méretű legyen. Célunk az önállóságra készítés, az öltözködés helyes sorrendjének elsajátítása, az ízlésvilág, esztétikai érzék fejlesztése.

A **mozgás** belső szükséglet. Élmény a gyermek számára, amit felszabadultan, örömmel végez. Mozgásigényük egyénileg eltérő, megfelelő motiválással, mintaadással, változatos és sokszínű mozgásos tevékenységgel a kevésbé mozgékony gyermek érdeklődését is igyekszünk felkelteni.

A szervezet **edzettségének** fokozása elengedhetetlen az egészség megőrzéséhez. Az edzés folyamatában a gyermek ellenálló képessége fokozódik, szervezete alkalmazkodik az évszakok változásaihoz. Fontosnak tartjuk, hogy minden évszakban a lehető legtöbb időt töltsük a szabad levegőn. Erre elsősorban az óvoda udvara biztosít lehetőséget.

A **pihenés**, az egyéni alvásigény kielégítése az óvodáskorú gyermek testi és szellemi fejlődését egyaránt szolgálja. A nyugodt, meghitt légkör biztosítása minden óvodai dolgozó feladata. Ennek feltétele a csoportszoba átszellőztetése, a külső zavaró ingerek megszüntetése, a gyermekek egyéni alvási szokásainak tiszteletben tartása.

Az óvónő a folyamatban:

- A hatékonyabb nevelés érdekében megkeresi a családdal való együttműködés lehetséges formáit.
- Egyénileg segíti a gyermek táplálkozási, tisztálkodási és öltözködési készségeinek alakulását a dajka segítségével. Megjelenésével, öltözködésével, segítségnyújtásával mintát ad a gyermeknek.
- Sétákat, kirándulásokat, termésgyűjtő utakat szervez. Így a gyerekek megismerkedhetnek a termések tárolásának, tartósításának feltételeivel, melyek lehetővé teszik későbbi felhasználásukat.

- Megismerteti a gyermekeket a környezettudatos magatartás alapjaival: hangsúlyt fektet a fenntarthatóságra és a környezetvédelemre (szelektív hulladékgyűjtés, takarékoság a víz- és energiafelhasználásban, növények ápolása, stb.)
- Figyelemmel kíséri a gyermek egyéni adottságait és egészségi állapotát.
- Együttműködik a szülőkkel, szakemberekkel (védőnő, óvoda orvos, szakszolgálat munkatársai), a betegségek megelőzése, kezelése, felvilágosítás, speciális fejlesztés céljából.
- Biztosítja a gyermeke számára a rendszeres mozgás lehetőségét és feltételeit.
- Csendes, nyugodt hangvétellel, a gyermek számára biztonságot nyújtó feltételek (cumi, alvós állat, stb.) biztosításával megteremti az alváshoz szükséges meghitt légkört.

A személyiségfejlesztő hatások:

- A nyugalmat árasztó, védő, óvó környezet, a szeretetteljes bánásmód a gyermek biztonságérzetét erősíti.
- A szokások elsajátítása folyamán kialakulnak az egészséges életmód készségei, jártasságai.
- Testi szükségleteinek kielégítése hozzájárul a derűs, félelemmentes közérzethez.
- Testileg megfelelően edzett, teherbíró lesz, mozgása összerendezetté válik.
- Önállóan tisztálkodik, öltözködik. Ismeri és alkalmazza a kultúrált étkezés és a higiénias szabályokat.
- Képesé válik önmaga és társai segítésére.
- Fejlődik önismerete, erősödnek társas kapcsolatai, megtalálja helyét a közösségben.
- Megalapozódnak az egészségvédő, balesetmegelőző magatartáshoz szükséges képességei.
- Megszerzett személyes kompetenciáit alkalmazni tudja a mindennapokban.
- Vigyáz ruhája, környezete tisztaságára, kialakul igénye a maga körüli rend megteremtésére.

Összegzés:

Az egészségre nevelés, gondozás folyamatában elsődleges a prevenció és az egyéni adottságokat figyelembe vevő testi, lelki, szociális fejlesztés. Óvodánk dolgozói és a családok együttműködése a gyermekek testi szükségleteinek kielégítésére, az egészség megőrzésére és az egészséges életmód alapvető szokásainak megalapozására irányul. Az egészséges gyermek

a biztonságos, derűs környezetben vidám, érdeklődő, aktív, teherbíró, edzett. Ennek elérése érdekében az óvodapedagógus a helyi sajátosságok figyelembevételével mindent megtesz.

Az óvodai környezet kialakításakor fontos az összhang megteremtése, mely tükrözi a néphagyományörző óvodai programból adódó sajátos arculatot. Ebből fakadó szemléletünk olyan életrendet kínál a gyerekeknek, mely figyelembe veszi fejlődésük egyéni ütemét, és a tevékenységeket a népi hagyományok eszköztárával gazdagítja. Lehetőséget teremt a személyes kompetenciák fejlődésére.

2.2.2 AZ ÉRZELMI, AZ ERKÖLCSI ÉS AZ ÉRTÉKORIENTÁLT KÖZÖSSÉGI NEVELÉS

Az óvodáskorú gyerek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Az érzelmek kifejezésének és szabályozásának kérdése igen lényeges a személyiség fejlődésének szempontjából.

A hagyományörző szemléletű nevelés a gyermek érzelmi, értelmi fogékonyságára alapoz. A program összetett tevékenységrendszeréből fakadó motivációk, az érdekes élmények érzelmi életükben meghatározó változásokat idéznek elő. A népi mondókák ritmikussága, az énekes játékok mozgáselemei, a hangulatörző népdalok, a népmesék varázslatos világa sajátos érzelmi hatást hordoz.

A megismerési folyamatokat érzelmek kísérik, melyek jelzik a gyermeket ért hatások mikéntjét, egyben további motivációt biztosítanak.

Az érzelmek kifejezésének egy része veleszületett, később utánzás útján tanulja meg azok kimutatását és kezelését. Ezek alaposabb megismeréséhez, és személyre szóló alkalmazásához óvodapedagógusaink már a gyermekek óvodába-lépésétől alkalmazzák az EMK Együttműködő Kommunikáció, és Boldogságóra program módszerét. Az óvodás korú gyermek ebben az életkorban elsősorban a metakommunikációs jelzésekre fogékony, nem a verbális kifejezési módra. Amennyiben a közlő személy mimikája, testtartása, gesztusai, tekintete összhangban állnak mondanivalója szóbeli tartalmával, tehát hitelesen közvetít, akkor a felnőtt viselkedése minta lesz számára.

Célunk, feladatunk:

- A gyermekek biztonságérzetének megalapozása, az önbizalom erősítése, a szocializálódás elősegítése.
- A gyermeki érzékenység, fogékonyság motiválása a társadalmi és természeti környezet hatásaira, szépségeire.

- A néphagyomány éltetés és a természetóvás motiváló hatásának kihasználásával értékrendjük, erkölcsi érzékük formálása.
- A gyermekekben alakuljon ki az érzelmi beleélés, az empátia készsége, a mások iránti tisztelet, megbecsülés érzése, a különbözőségek elfogadása, a szociális kompetenciáik megerősödése által.
- Alapozódjanak meg erkölcsi értékeik: az igazságosság, a lelkiismeretesség, a felelősség érzéseinek megtapasztalása, az őszinteséghez, az igazmondáshoz való helyes viszonyulás, szokás- és normarendszerük formálódjon.
- Erősödjön bennük az életkoruknak megfelelő érzelmi kontroll.

Az óvónő a folyamatban

- A családi háttér ismeretében törekszik megismerni, megérteni a gyermek érzelmi megnyilvánulásait.
- Alkalmat és lehetőséget teremt a gyermek pozitív érzelmeinek kiváltására.
- Barátságos, nyugodt, szeretetteljes óvodai légkört alakít ki.
- A napirendet úgy tervezi meg, hogy a testi szükségletek kielégítése mellett az érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtését tartja szem előtt.
- A gyermek akkor fejlődik leginkább, ha elfogadják, szeretve érzi magát. Számára fontos az állandó, megbízható, személyes kapcsolat. Ennek tudatában az óvónő törekszik saját érzelmeinek kifejezőmódját hitelessé, sokszínűvé tenni.
- A mindennapok során olyan gazdag, változatos tevékenységeket, szituációkat teremt, ahol a gyermek választásai, döntései, megoldásai során megtanulja irányítani saját érzelmeit.
- Teret enged a gyermek önkifejező törekvéseinek, ehhez megteremti a szükséges feltételeket.
- A néphagyományörzés és a természetszeretet hatásrendszerével tudatosan ébren tartja, fejleszti a gyermek intellektuális érzelmeit (pl. a kíváncsiságot, a rácsodálkozást, a felfedezést, az aktivitást, a sikert).
- Az esztétikai érzelmek alakításában a harmonikus környezet, a népművészeti alkotások nyújtotta élményekre épít.

- Formálja erkölcsi tulajdonságait, mint például a tettekeszség, a bátorság, az együttérzés, a segítőkészség, stb.
- Alakítja a gyermek erkölcsi érzelmeit: szeretet, tisztelet, barátság.

Az érzelmi nevelés személyiségfejlesztő hatása

- A tevékenység, a megismerés, a felfedezés öröme gazdagítja a gyermek érzelmeit, ezáltal állandó aktivitásra készíteti.
- A valós világ jelenségeihez, a társakhoz és önmagához való viszony kapcsolatrendszerében megtanulja érzelmeinek közlését, kifejezését.
- Alakul erkölcsi érzéke, tulajdonságai, beleérző képessége.
- Kapcsolatteremtésben kezdeményezővé válik, elsajátítja a társas együttélés viselkedésnormáit, értékrendszere megalapozódik.
- Érzelmi élete kiegyensúlyozottá válik, amely alapul szolgál testi, értelmi, szocializációs fejlesztéséhez, fejlődéséhez.
- A befogadó környezet megteremtésével a gyerekek megtanulnak kölcsönösen alkalmazkodni egymáshoz, segítők szándékkal fordulnak egymás felé, elfogadják a különbözőségeket.
- A nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szűkebb és tágabb környezet megismerése alapul szolgál a szülőföldhöz és a családhoz, való kötődéshez.

Összegzés

A néphagyományőrzés az érzelmi nevelés hatékony eszközeként vonul végig a programon. Kialakul a nemzeti identitás tudatuk, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és a családhoz való kötődés alapja.

A változatos cselekvések gyakorlása során a gyermek megtanulja vállalni érzéseit, érzelmi élete gazdagabbá, erősebbé válik, fejlődnek személyes és szociális kompetenciái, ezáltal képessé válik rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben a szépre és a jóra, és törekedni fog mindezek megbecsülésére.

Mindez az óvoda és a családok, együttműködésével valósulhat csak meg.

Közösségi nevelés, szocializáció

Az együttesség, a közösen átélt élmények érzelmi többletet adnak a közösség tagjainak. A gyermekcsoportban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái, melyekhez igazodik a gyermek. Ugyanakkor minden gyermek sajátos tulajdonságokkal rendelkező, egyedi személyiség, aki egyéni kompetenciáival járul hozzá a csoport alakulásához.

A gyerekek egymás közötti kapcsolatában természetessé válik, hogy mindenki más, egyéni külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik, és így, másságával együtt elfogadható és szerethető. A sajátos nevelési igényű gyermek is teljes értékű ember. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel, rendelkező szakemberekkel.

Társas együttműködés közben tanulják meg az egymás felé fordulást, a különbözőségek elfogadását, egymás segítségét.

A hagyományápoló program visszatérő, közös tevékenységei, szokásai megteremtik az együttélés egyedi, sajátos kommunikációs rendszerét. A hagyományőrzés sajátos teret nyújt a gyermek szocializálódásához. Így a játékban megjelenő hagyományápoló tevékenységekben gyakorolja az önkifejezés formáit, a társas érintkezés mintáit, a nemi szerepeket. A közös élmények hatására valamennyit megérez a közösség ősi összetartó erejéből.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek személyes példa és tudatos nevelés által megtanuljanak olyan magatartásformákat, viselkedési szabályokat, melyekkel saját és társai testi épségét megóvhatja.

Célunk, feladatunk:

- Az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör kialakítása a beszoktatástól az óvodás kor végéig.
- A gyermeknek igényévé válják a csoporttal való együttműködés, ugyanakkor legyen lehetősége egyedül is tevékenykedni.
- A családokkal való együttműködés a hasonló értékeken alapuló együttnevelés érdekében.
- Az együttéléshez szükséges készségek, jártasságok formálása, melyek által alapozódnak a szocializálódáshoz szükséges erkölcsi, akarati tulajdonságok, személyiségjegyek.

Területei:

- a. A beszoktatás időszaka
- b. Együttlét a mindennapokban
- c. Óvodai ünnepek

a. A beszoktatás időszaka

Ezt az időszakot tekintjük a családdal való együttműködés kiindulópontjának. A gyermekek az óvodába a családból vagy a bölcsödéből érkeznek. Ebből adódóan eltérőek a beszoktatás feladatai.

A bölcsödéből érkező gyerekek már rendelkeznek elemi szokás- és szabályrendszerrel, melyre alapozhatunk. Az otthonról érkező gyermekek számára az átmenet sokkal tapintatosabb szülői és nevelői bánásmódot igényel.

Az óvodakezdés első benyomásai meghatározzák mind a gyermekek, mind a szülők óvodához való viszonyát, és a létrejövő kapcsolat minőségét. Az első találkozás az új emberi és tárgyi környezettel, az érzelmi légkörrel szinte minden gyermek esetében alapvetően befolyásolja a csoporthoz fűződő későbbi kapcsolatát.

Minden évben a beiratkozást megelőzően „óvodakóstolót” szervezünk az érdeklődő családoknak. Lehetőségük van óvodánk megtekintésére, az óvodapedagógusok és az igazgató megismerésére. A szülők általános tájékoztatást kapnak az óvoda sajátosságairól, választ kapnak felmerülő kérdéseikre.

A gyermek óvodai beilleszkedése, szokásainak kialakítása nagyfokú nevelői tapasztalatot és szakértelmet igényel. Bármely életkorban történik a beszoktatás a tapintat, a törődés, a szeretetteljes odafordulás nemcsak a csoport két óvodapedagógusával, hanem az intézmény minden dolgozójával szemben követelmény.

A befogadás időszakában fontos elv a folyamatosság és a fokozatosság.

Célunk:

A kisgyermek számára megkönnyíteni a szülőtől való elválást. A gyermek az új környezetben minél rövidebb idő alatt szerezzen olyan biztonságérzetet, amely meghatározza további szociális viselkedésének alakulását.

Az óvónő a folyamatban

- A gyermek óvodába lépése előtt kapcsolatot teremt, ismerkedik a családdal és a gyermekkel.
- Fontos a kölcsönös megegyezés a fokozatos beszoktatás kezdési időpontjában és menetében, a szülő kérésének figyelembe vétele, az „anyával együtt” beszoktatás lehetőségének megteremtése.
- A két óvodapedagógus és a dajka együtt készítik elő a csoportot az előttük álló időszakra, megbeszélik a teendőket, az elvárásokat. A gyermekek megismerése és a beilleszkedés megkönnyítése érdekében az első napokban mindhárman az egész nap a csoporttal töltik.
- Szeretetteljes magatartásukkal, elfogadó odafordulásukkal, türelmükkel segítik az átállás nehéz folyamatát.

b. Együttlét a mindennapokban

A gyermekek pozitív kapcsolata csak úgy alakul ki, ha jól érzik magukat a csoportban. Legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran átélhessék azt az élményt, ami később belső motivációt teremt. Így lehetséges, hogy egy időben, egymástól függetlenül különböző motivált cselekmények alakulnak ki egyénileg és csoportosan is.

Az ismétlődő közös, örömteli tevékenység az csoport és az óvoda hagyományrendszerébe épül, és mélyíti az összetartozás élményét.

Az óvónő a folyamatban

- A gyerekekről szerzett benyomásai segítik az egyéni bánásmód kialakításában, a differenciálásban.
- A különleges gondozást, bánásmódot, igénylő gyermekeket elfogadó szeretettel, példát mutató figyelemmel segíti.
- A kialakított biztonságot nyújtó szokásrendszeren keresztül sikeresen elfogadtatja a gyerekekkel a viselkedési szabályokat.

c. Óvodai ünnepek

Intézményünkben ünnepeljük a társadalom által megtartott ünnepek közül a Mikulást, Karácsonyt, Húsvétot, Anyák napját, Apák napját, Gyerek napot, Március 15.-t, illetve a nagycsoportosok búcsúztatójával egybekötött évvárót.

Az óvodai élet hagyományait gazdagítják a népszokásörző (Szüreti multság, Lakodalmos játék, Farsang, Húsvétoló, Pünkösdölő) és a természetóvó (Állatok világnapja, Víz világnapja, Föld napja, Madarak, fák napja) jeles napok. Egy-egy eseményt mindig izgalmas készülődés előz meg. Ezek az ünnepre hangoló örömteli közös tevékenységek a gyerekek szociális viselkedésére maradandó hatást gyakorolnak.

2.2.3 *ÉRTELMI FEJLESZTÉS, NEVELÉS*

Az óvodai nevelés megtapasztaláson keresztül, a gyermek legfőbb tevékenységének, a játéknak az eszközével ismerteti meg őket szűkebb és tágabb környezetükkel, nyújt új ismereteket és mélyíti el a már meglévőket.

Legfontosabb motivációnak az életkori sajátosságukból eredő természetes érdeklődést és kíváncsiságot tekintjük, melyet változatos tevékenységekkel keltünk fel, és tartunk meg.

Ami iránt a gyermek érdeklődik, azt igyekszik megismerni – így indul el a megismerés folyamata. Érzékszervein keresztül szerzi a tapasztalatokat, a benyomásokat, melyek cselekvésre, újabb és újabb próbálkozásokra készítetik. Ezeknek az érzékszervi-mozgásos sémáknak az ismétlődése a tulajdonképpeni tanulási folyamat, amit a környezet érzelmi hatástöbblete felgyorsíthat, tehát a gyerekek értelmi képességei fejlődnek.

Programunk a játékba ágyazott hagyományörző tevékenységeivel kínálja a gyermekeknek ezt a változatos, cselekvésen alapuló tapasztalatszerzési lehetőséget.

Célunk, feladatunk:

- A gyermek értelmi képességeinek (kognitív kompetenciáinak) alapozása, fejlesztése.
- Aktív cselekedtetéssel, az érzelmi hatások felerősítésével eljuttatni a gyerekeket a szimbolikus, egocentrikus gondolkodástól a szemléletes, tapasztalaton alapuló gondolkodásig, fogalomalkotásig.
- A gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, beszéd) és kreativitás fejlesztése.
- A gyermekek egyéni fejlődési ütemük és képességeik szerint, önmagukhoz képest fejlődnek, különös tekintettel a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek speciális igényeire.

Az óvónők a folyamatban

- Megteremti a gyermek értelmi fejlesztéséhez szükséges optimális feltételrendszer egyensúlyát.
- Megfigyeli játéktevékenységüket, és így megismeri értelmi képességeinek fejlettségi szintjét, érdeklődési körét, egyéni sajátosságait, ismereteit, érzelmi állapotát.
- Az így szerzett tapasztalatait felhasználva fejleszti képzeteiket, gyakoroltatja a megismerési funkciókat.
- Élményeket nyújt, melyek megerősítik a cselekvésen keresztül szerzett ismereteket.
- Információkat gyűjt a gyermek mozgásfejlettségéről (egyszerű mozgássorok, nagymozgások, finom-motorikus mozgás, test ismeret, térészlelés), melyek a fejlesztés kiindulópontjai lesznek.
- Megfigyeléseit minden esetben rögzíti.
- Pozitív megerősítéssel alakítja a gyermek énképét, motivál.
- A családokkal együttműködve alakítja ki az egyes gyerekekhez igazodó differenciált bánásmódot, mellyel az érintett gyermeket elindítja a fejlődés útján.
- Alkalmasszerűen és rendkívüli helyzetben használja a munkája során az óvodában található infokommunikációs (IKT-s) eszközöket. Pl.: laptop, tablet, projektor, televízió, diavetítő.

Pedagógiai programunk tartalma sokoldalú lehetőséget kínál olyan helyzetek kialakítására, amikor a gyerekek maguk vizsgálódhatnak. Magyarázat keresésre, elgondolkodásra, tapasztalatcserére biztatjuk őket – éljék át az „aha” élmény örömét. Ugyanakkor a néphagyományőrző tevékenységek szervezése és beillesztése a mindennapokba nagy körültekintést igényel, mert az ingerekkel elárasztott gyerek könnyen passzivitásba vonul.

Az értelmi nevelés személyiségfejlesztő hatása

- A gyermek érzékszervein keresztül, tapasztalati úton ismeri meg az őt körülvevő világot.
- A hagyományápolás során átélt közös alkotó tevékenységek fejlesztik értelmi képességeiket.
- A sikerélmények hatására az emlékezeti bevésés erősebb, és újra átélésre ösztönzik a gyereket.
- Az érzelmi többlet fokozza az értelmi fogékonyságot.

- A közös tevékenységek hatására alakul kifejezőkészsége, kreativitása, problémamegoldó képessége, fejlődik gondolkodása.

Összegzés

A gyermek értelmi fejlődésének, fejlesztésének feltétele a környezet által nyújtott érzelmi biztonság. A hagyományápoló szemléletű nevelés az aktív cselekedtetéssel fejleszti a kognitív funkciókat. A gyermek a differenciált bánásmód hatására jut el saját értelmi képességeinek legmagasabb szintjére.

„Hagyományaink annyit érnek, amennyit gyermekeink fejlődéséhez, azaz a holnap számára nyújtunk.” /Falvai József/

2.2.4 ANYANYELVI NEVELÉS

Az óvodai anyanyelvi nevelés komplex folyamat, mely a nevelés egészében jelentkezik. Minden feladatot, tevékenységet áthatva segíti a gyermek anyanyelvi kompetenciájának, ezáltal önbizalmának fejlődését, szociális kapcsolatainak alakulását, és az iskolai életre való felkészítését. Az anyanyelv ismerete, megbecsülése, szeretetére nevelés során a gyermek természetes beszéd-és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására, és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani, amelyben kiemelten segít az EMK és a Mesezene módszerek mindennapos gyakorlati alkalmazása.

A szocializáció folyamatában a beszéd a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, gondolkodásának legfőbb eszközévé válik. A beszéd által erősödik biztonságérzete, bővül tájékozottsága, gazdagodik ismerete.

A helyes és szép beszéd segíti érzelmi kifejezését, fejleszti esztétikai érzékét, előkészíti az irodalmi élmények befogadására.

A hagyományörző szemléletű nevelés tudatosan ráirányítja a figyelmet az anyanyelv szépségeire, szeretetére, megbecsülésére. A gyakori mondókázás, a mindennapos mesélés, verselés, az éneklés a tevékenységek gyakorlása közben intenzív élményt nyújt. Ez a közeg különösen alkalmas a hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztésére.

Az anyanyelv jelrendszerét a gyermek a játékos tevékenységek, a társas érintkezések során utánzás útján sajátítja el.

A beszédtanulás folyamatát befolyásolja ép idegrendszere, a családi és az óvodai környezete. A gyerekek óvodába lépéskor különböző beszédfejllettségi szinteken állnak.

Célunk, feladatunk:

- Oldott, derűs légkör megteremtése, amelyben a gyermek természetes közlési vágya, kapcsolatteremtő beszédkézsége fejlődik és fejleszthető.
- A gyermek anyanyelvi képességeinek (szókincs, nyelvi kifejezőkészség, kommunikáció, stb) és beszédkézségének fejlesztése.
- A beszédhibák felismerése, logopédiai segítségnyújtás.

Az óvónő a folyamatban

- A családokat megismerve képet alkot anyanyelvi kultúrájukról, mivel ez nélkülözhetetlen a gyermek fejlődésének elősegítéséhez.
- Amennyiben szükséges, meggyőzi a szülőket az otthoni anyanyelvi élmények nyújtásáról: a beszélgetés, mesélés, verselés, mondókázás mind-mind mintát nyújt a gyermeknek további nyelvi fejlődéséhez.
- Tudatosan törekszik saját és környezete nyelvi kultúrájának csiszolására, hiányosságainak pótlására.
- Figyelmet fordít beszédének stílusára, hangszínére, erősségére, tempójára; hiszen példája hat a gyerekekre, a szülőkre és a munkatársakra.
- Életszerű szituációkban kommunikációs helyzeteket teremt, teret enged a gyermek közlési vágyának; beszéltet és beszélni hagy.
- A gyereket sikerélményhez juttatja. A beszédöröm ösztönzően hat rájuk.
- A gyermek a szóbeli közlés elemeit utánzással sajátítja el, amit az óvónőhöz való érzelmi kötődés erősít. A testközelség a gyermek elemi szükséglete.
- Ösztönözzé kérdések feltevésére, azokat válaszolja meg.

- Figyelemmel kíséri egyes gyerekek beszédértési, beszédtechnikai szintjét, szükség esetén felveszi a kapcsolatot a szülővel és a szakemberrel.

Hagyományörző pedagógiai programunk sajátosságából adódik, hogy nem csak a szerep-, társas-, és mozgásos játékok során gyarapodik a gyerekek szókincese. Hiszen a néphagyományörző tevékenységek és programok alkalmával sok, mára már feledésbe merült kifejezéssel találkozhatnak, melyek eddig talán a szülők, és a dolgozók számára is ismeretlenek voltak. Ily módon nem csak a gyermek, hanem a felnőttek anyanyelvi nevelése is megvalósul.

Az anyanyelvi nevelés személyiségformáló hatása

- A gyakori mondókázás elvezeti a gyermeket a beszéddallam, az anyanyelv ritmusának megértéséhez.
- A mindennapi tevékenységekhez fűződő szavak a gyakorlás során jelentést kapnak.
- Az érzelemhez kötött kifejezések átkerülnek a gyermek mindennapi szóhasználatába.
- Az oldott, felszabadult környezetben magabiztosan, szívesen beszél, szabadon fejezi ki önmagát.
- Befogadó, érdeklődő hallgatóvá válik.
- Élményeit képes elmondani, teljes mondatokban kifejezni.
- Helyesen használja a nyelvtani kifejezésmódokat, ismeri a használt szavak tartalmát.
- Beszédében, mimikájában megjelennek az érzelmei.

Összegzés

Az anyanyelvi nevelés a mindennapokban kiemelt helyet foglal el. Néphagyományörző programunk hozzájárul ahhoz, hogy a mára lassan feledésbe merülő népi életmód kifejezéseivel többlettudás birtokába juttassa a gyerekeket. A gyermek a szókinces gyarapodásával teljes személyiségében fejlődik.

3. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

Általános helyzetkép

Az óvoda alapító szerve Budaörs Város Önkormányzata, felügyeleti szerve Budaörs Város Önkormányzata Képviselő-testülete. Óvodánk körzeti feladatot ellátó, optimális személyi és

tárgyi feltételek között működő óvoda. Intézményünkben a férőhelyek száma: 130 fő, 6 működő csoporttal. A csoportszobák jól felszereltek, elegendő játékeszköz, gyermekkönyv biztosított a gyermekek részére. Az óvoda legfőbb vonzereje a családi, meghitt nevelői légkör. Szoros kapcsolatban vannak egymással az egyes csoportok, pedagógusaink valamint a nevelőmunkát segítő dolgozók is.

3.1 SZEMÉLYI FELTÉTELEK

A csoportok száma: 6

Alkalmazottak száma: 29 fő

- 1 fő igazgató
- 12 fő óvodapedagógus
- 3 fő fejlesztőpedagógus
- 2 fő pedagógiai asszisztens
- 6 fő dajka
- 1 fő konyhai dolgozó
- 1 fő karbantartó
- 2 fő takarító
- 1 fő óvodatitkár

Óvodai férőhelyeink: 130 fő

Kollégáink többsége további szakképesítéssel és a pedagógus életpályamodell elvárásainak megfelelően, különböző szintű minősítéssel rendelkezik. Néptánc oktatói, népi játék és kismesterségi szakoktató, drámapedagógus, és mentálhigiénés, gyógytestnevelői, bábpedagógus, fejlesztőpedagógus, művészetterápiával foglalkozó, mesterpedagógus minősítéssel rendelkező, és igazgató végzettségű szakemberek dolgoznak óvodánkban.

3.2 TÁRGYI FELTÉTELEK

A Kossuth utcai épületünkben 4 gyermekcsoport és a hozzájuk tartozó mosdók, tornaszoba, tálalókonyha, teakonyha, 2 iroda, fejlesztő-, nevelői-, orvosi szoba, 2 raktárhelység és takarítóeszköz tároló helység, gyermek és felnőtt öltözők, felnőtt mosdók találhatóak. Rendelkezésre állnak modern IKT-s eszközök: LCD televízió, projektor, laptop, tablet.

A felújított régi épületben kapott helyet további 2 csoportunk, illetve fejlesztői és nevelői szoba egyben, mosdó, felnőtt és gyermeköltöző, tálalókonyha. Az új épület akadálymentesen megközelíthető a Szabadság úti bejárat irányából. Az épületek megfelelnek a kor környezetvédelmi előírásainak. (Korszerű hőszigetelés, esővíz-gyűjtő, napkollektor.)

Udvarunk kényelmes, biztonságos, az előírt jogszabályi feltételeknek megfelel, minden gyermek igényét kiszolgálja.

A helyiségek bútorzata és berendezési tárgyai

Csoportszobák

A bútorzat, illetve egyéb eszközök, sokféle jó minőségű játék a gyermeklétszámnak, és a kötelező eszköz, és felszerelések jegyzékének megfelelően állnak az óvodások rendelkezésére. Tisztálkodási eszközök, evőeszközök, gyermekágyneműk a létszámnak megfelelően mennyiségben biztosítottak.

Tornaszoba

Tornaszoba jól felszerelt, az óvodai testneveléshez szükséges minden eszköz megtalálható szertárunkban.

Játzóudvar

Óvodánk udvara kényelmes és biztonságos, árnyat adó fák és különböző szilárdságú burkolattal ellátott területek váltják egymást. Az időjárástól függően naponta több órát töltenek kint a gyermekek.

Egészség- és munkavédelmi eszközök

A hatályos jogszabályoknak megfelelően kerülnek beszerzésre, minden dolgozó számára biztosítottak.

3.3 AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

- Az óvodapedagógusok feladata.
- Saját nevelési programot dolgoztunk ki.
- Az óvodai életet tudatosan alakítjuk, párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek tervezésével, szervezésével.
- Az óvodai élet megszervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van, a gondozás alatt formálódik az óvodapedagógus és a dajka kapcsolata a gyermekkel.
- Csoportjainkban a két óvó néni közösen készíti el és dokumentálja az éves tervet, a nevelési tervet, a heti ütemtervet, a napirendet, a heti rendet, a megfigyeléseiket.
- A gyermek fejlődésének nyomon követése a gyermekek mérőlapjainak vezetésével, a gyermekek fejlődési lapjának kitöltésével is megvalósul.
- A tevékenységeket kötött és kötetlen formában szervezzük. A gyerekek ezekben egyénileg, kiscsoportokban vagy mindannyian egyszerre vesznek részt.
- Az óvodai hittan oktatásnak helyet biztosítunk.
- Az óvodai beiratkozást minden év májusában tartjuk.
- Hagyomány, hogy júniusban szülői értekezletet tartunk új óvodásaink számára.
- Ezen kívül ismerkedési alkalmakat biztosítunk a gyermekek és szüleik számára augusztus utolsó napjaiban, az óvodában, ahol megismerhetik óvó nénijüket, dadus nénijüket, az óvoda többi dolgozóját, csoport társaikat, csoportjukat, jelüket.
- Az óvoda teljes nyitvatartási idejében, a gyermekekkel történő tevékenységek mindegyikét óvodapedagógusok irányítják.

Napirend

Óvodánk hétfőtől-péntekig 6⁰⁰- 18⁰⁰-ig tart nyitva. A testi-lelki harmónia megteremtése érdekében a gyermekek életkorának, egyéni szükségleteinek és a helyi igényeknek megfelelő életritmus kialakítására törekszünk. Napirendünkben vannak rendszeresen ugyanabban az időben végzett tevékenységek (étkezés, pihenés), melyek segítik a gyermekeket eligazodni az időben, ritmust adnak napjaiknak, és érzelmi biztonságot nyújtanak. A napirend kialakításánál figyelembe vesszük a tevékenységek közötti harmonikus arányt is. A megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, növekvő időtartamú (5–35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. Mindezek optimálisan fejlesztik a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát. A napirend igazodik a

különböző tevékenységekhez, a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre is. A napirenden belül az idő legnagyobb részét a gyermekek legalapvetőbb tevékenysége, a játék tölti ki. Teendőink során igazodunk a programunkban megfogalmazott feladatainkhoz is, valamint figyelembe vesszük partnereink igényeit is. Az évszakhoz igazodva fokozatosan növeljük a szabad levegőn töltött tevékenységek idejét, mely az egészséges életmódra nevelésben, a mozgásigény kielégítésében játszik fontos szerepet.

Javasolt napirend:

6⁰⁰-tól szabad játék, személyes percek, játékba integrált tanulás (mikro csoportos tapasztalatszerzés, egyéni fejlesztések, teljes csoport tevékenységei – testnevelés, dalos játékok)

tízórai (a pedagógusoknak lehetősége van a folyamatos, és kötött reggeliztetés lebonyolítására)

mindennapi testmozgás, edzés

levegőzés, udvari játék, séták

12⁰⁰-tól Ebéd (öltözködés, mosdóhasználat)

Pihenés előtti mese, altató,

Pihenés, igény szerinti alvás

15⁰⁰-tól uzsonna

18 - ig szabad játék, udvari játék, egyéni fejlesztés, egyéb szabadon választott tevékenység.

Óvodai napirendünk részben folyamatos, minden óvodapedagógus a gyermekek egyéni- és életkori sajátosságaihoz igazodva alakítja ki a tevékenységek közötti belső arányokat.

Heti rend

A csoportok heti rendjét az óvodapedagógusok rugalmas formában, a gyermekek egyéni és életkori sajátosságainak figyelembevételével alakítják ki. A felajánlott tevékenységek szervezeti keretei minden 3-7 éves gyermeknek alkalmasak, csak az időbeli keretei változnak.

3.4 ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE (TOVÁBBFEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK)

Célunk:

- Törekedni a szülőkkel, intézményekkel, fenntartóval, a nevelőmunkát segítő szakemberekkel való kapcsolattartásban a rendszerességre, naprakészésre, és a pontos információ cserére.
- A kapcsolatok kialakításában, fenntartásában törekedni a nyitottságra, kezdeményezőkézségre, a partnerközpontú működés elősegítése érdekében a partnereink elégedettségének elnyerésére.

Óvoda - Család kapcsolata

A gyermek nevelése elsősorban a család feladata. A családban és az óvodában nevelkedő gyermekért mind a két környezet felelős. Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek harmonikus fejlődését. Az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze a szabad játék, ennek elfogadtatása, a teljesítményt már óvodáskorban előre helyező családoknál különösen fontos. Az együttműködés alapja a kölcsönös bizalom és segítségnyújtás, hiszen a szülő tud a legtöbbet a gyermekről, ő ismeri a legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, viszont az óvodapedagógusnak van olyan szaktudása, és olyan korosztályi tapasztalata, amely alapján hatékony segítséget tudnak nyújtani egymásnak a gyermek személyiségfejlesztéséhez. Az együttműködés során elengedhetetlen feltétel, hogy a szülők és az óvodapedagógus kölcsönösen alkalmazkodjanak egymás elvárásaihoz, az óvónő és a szülő próbálja meg a két élettér közti folyamatosságot biztosítani. A család és a dajka pozitív kapcsolata is egyre kiemeltebb szerepet kap az óvodai nevelés, gondozás során. A dajka a gondozási tevékenységeit a gyermek ismerete alapján, az óvodapedagógusok támogatása mellett végzi. Fontos, a differenciált bánásmód előtérbe kerülése az óvodai nevelésben, mert egyre gyakoribb a családokban végbement funkcionális változások következtében a fejlődésben történő lemaradás, illetve megakadás. Törekszünk e hátrányok korrigálására, a családi nevelésben felmerülő hiányok pótlására. A családok támogatása, segítése a hozzájuk illeszkedő módon, formában és mélységben történik. A gyermekek speciális megsegítése a megfelelő szakemberek (fejlesztő pedagógus, logopédus, gyógypedagógus, pszichológus) összehangolt munkájával, az óvodapedagógus és a szülő aktív együttműködésével, differenciált pedagógiai módszerek alkalmazásával, befogadó pedagógiai attitűdben és légkörben valósul meg. A családok bevonása, együttműködésük

megnyerése gyermekeik érdekének szem előtt tartása mellett, különféle módon lehetséges (pl.: projektek közös megvalósítása, játszódélutánokba bevonás, szülői klub, fogadóóra biztosítása, nyitott ünnepek, nyílt napok stb. segítségével)

Célunk, feladatunk:

- Az intézményben folyó nevelőmunkáról a rendszeres információáramlás biztosítása a megfelelő személyek és intézmények között.
- Az együttműködéshez jó partnerkapcsolat kialakítása, az igények és elvárások feltérképezésével.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Törekedni a családok életmódjának megismerésére.
- Példamutató, helyes értékrend kialakításával segítségnyújtás a nevelési gondok megoldásában.
- Szoros partneri kapcsolattartás, a szülők rendszeres tájékoztatása a gyermek óvodában végzett tevékenységéről.
- Segítőkézség fokozása, érzelmileg elfogadó, megértő, türelmes partneri szerep vállalása.
- Nyitottság - felébreszteni a szülők érdeklődését az óvodai élet iránt, saját gyermekén keresztül.
- Előítéletektől mentes közeledés minden családhoz, a családok által képviselt különböző gondolkodásmódok értékeinek elfogadása.
- A segítő kapcsolat előfeltétele, hogy a szülő bízhatson az óvónők diszkréciójában, titoktartásában.
- Alkalom biztosítása, hogy a szülő megtehesse észrevételeit az óvodai életteli kapcsolatban.
- Közös gondolkodás, véleménycsere.
- Keresni a kapcsolattartás módjait, hogy folyamatos tájékoztatást tudjon nyújtani a szülőnek gyermeke fejlődéséről.
- A programunkban megfogalmazott és a családok által képviselt értékek, normák közelítése.
- A befogadó nevelésnek, a családok számára is érzékelhetővé tétele, megvalósítása, úgy is, mint a multikulturális nevelés, a szükségletalapú nevelés, az egyéni differenciálás, mely a gyermek egyéni képességeinek, készségeinek kibontását jelenti.

- A családok figyelmének ráirányítása arra, hogy a gyermek szabadon fejlesztheti képességeit, választhat, dönthet, (tevékenységformát) anélkül, hogy szigorú nemi szerepek által meghatározott korlátokba ütköznék.
- A családok szemléletének formálása, abban a tekintetben, hogy az iskolára felkészítés, illetve az iskolai beilleszkedés elősegítése az óvodában 3-4 éves nevelési folyamat eredménye, mely során az óvoda közvetetten segíti azt, és kiegészíti a családi nevelést.

A kapcsolattartás formái

- A családok igénye szerint megvalósuló családlátogatás – célja, hogy az óvodapedagógus megismerje a gyermeket közvetlen környezetében, az esetlegesen felmerülő gondok, problémák megoldása érdekében.
- Naponkénti párbeszéd- célja a folyamatos kapcsolattartás, információnyújtás.
- Fogadóórák tartása – célszerű igény szerint, időpont egyeztetés után, személyre szabottan lebonyolítani, ahol lehetőség nyílik a bizalmas információk cseréjére.
- Szülői értekezletek tartása – az óvodát, a csoportot, a gyermekeket, a szülőket érintő legfontosabb témák, feladatok, programok megbeszélésére alkalmas, a pedagógiai munkát segítő szakemberek tájékoztatója a szülők felé.
- Közös programok szervezése – alkalmas a családok és az óvoda kapcsolatának erősítésére, elmélyítésére, valamint egymás szokásainak, értékrendjének megismerésére, nevelési elvek közelítésére.
- Nyílt napok – a szülőknek lehetőséget biztosítani a napi életbe való betekintésre, mely során a szülők képet kaphatnak a gyermekük viselkedéséről, teljesítményéről.
- A csoportszobák előtti faliújságon, és az interneten keresztül is (honlap, facebook oldal, e-mail-lista) folyamatos tájékoztatást kapnak a szülők a programokról, eseményekről.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha

- a szülők többsége ismeri a helyi óvodai programot,
- a szülők többsége elégedett az óvodában folyó pedagógiai munkával,
- együttműködésünk eredményeképpen a családi nevelés funkcióit erősítjük,
- kiegészítjük.

Óvoda – Fenntartó kapcsolata

Célunk:

- A szakmai önállóság megtartása mellett a fenntartó meghatározza, hatékonyan irányítja és koordinálja az intézmény munkáját.
- A fenntartó feladata a helyi közösségek nevelési elvárásainak felmérése nyomán a nevelés résztvevőinek bevonása a helyi döntéshozatalba. Az intézménnyel együtt megteremteni az óvodai nevelés feltételrendszerét.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

Minden gyermek minőségileg garantált, a megfelelő fejlődés esélyét biztosító nevelési ellátáshoz jut.

Óvoda - Bölcsőde kapcsolata

Célunk:

Az átmenet a bölcsődéből az óvodába ne okozzon érzelmi megrázkódtatást a gyermekek számára. Ennek feltétele a két intézmény gyermekközpontú szemléletén alapuló folyamatos, jól összehangolt nevelési gyakorlat. A gondozónők és az óvónők közötti kapcsolat lehetővé teheti a gyermekek egyéni tulajdonságainak figyelembe vételét. Mindkét fél közösen felelős az átmenet fokozatosságának megvalósításáért.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

- megvalósul a fokozatos átmenet,
- a gyermek érdeklődéssel várja az óvodát.

Óvoda – Iskola kapcsolata

Célunk:

- Óvodánk és az iskolák kapcsolatában kölcsönös nyitottság érvényesüljön.
- Együttműködés az óvodából az iskolába való átmenet megkönnyítése érdekében. A rugalmas beiskolázás lehetősége minden gyermek egyéni mérlegelését biztosítja e tekintetben.

A tőlünk kimenő gyermekek természetesen nem válnak egyik napról a másikra iskolásokká, ez is egy folyamat, lassú átmenet, mely különböző mértékű, hosszúságú, egyénileg változó. Az óvoda a gyermekek iskolai élethez szükséges készségek, képességek kialakításában vesz részt tevékenyen, melynek végső célja, hogy megfelelő képességek birtokában, örömmel, bizalommal és érdeklődéssel várják az iskolát. Az óvodai nevelés leghatékonyabb fejlesztő eszköze a szabad játék, ennek biztosítása elsődleges feladatunk. Fontosnak tartjuk azon konzultációs lehetőségek felkutatását, melyeken az iskolák betekintést kaphatnak az

óvodánkban folyó, kompetenciákat kialakító, támogató nevelésről. Lehetővé tesszük, hogy pozitív élmények útján megismerkedjenek az iskolai élettel. Tavasszal iskolalátogatásokon veszünk részt, ahol az iskolák különböző programokkal kedveskednek a gyerekeknek. Ősszel pedig meglátogatjuk az első osztályos gyermekeket, amikor is információt kapunk beilleszkedésükről.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

- a beiskolázott gyermekek beilleszkedéséről, fejlődéséről, az óvoda érdeklődésére az iskola megfelelő tájékoztatást nyújt,
- az óvoda és az iskola közötti átmenet feszültségei oldódnak,
- a két intézménytípus közötti kapcsolat gyakorlata javul.

Óvoda –Szakszolgálatok kapcsolata

Célunk:

Hatékony, összehangolt együttműködés lehetőségének megteremtése a pszichológiai, fejlesztőpedagógiai, szakértői bizottsági segítséget igénylő gyermekek érdekében.

A Szakszolgálat segítséget nyújt a pszichológiai és pedagógiai, a beilleszkedési zavarral, tanulási nehézséggel, testi tünetekben megjelenő, bármely pszichés zavarral küszködő gyermekek és szüleik számára. Az esetleges problémák időben történő feltárása céljából óvodai szűrővizsgálatokat végez. Ebben a kapcsolatban az óvoda feladata a szűrővizsgálatokban való részvétel, és a tájékoztatásnyújtás. Fejlesztőpedagógusunk, ha szükséges, rendszeresen esetmegbeszélő konzultációkon vesz részt a Szakszolgálat szakembereivel. Az aktuális törvényi előírásoknak megfelelően, beiskolázás eldöntése előtt iskolaérettségi vizsgálatokat végez a Szakértői Bizottság.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

- A segítséget igénylő családok, megfelelő, hatékony ellátásban részesülnek,
- hatékony segítséget kapnak az óvodapedagógusok a problémás gyermekek neveléséhez,
- a gyermekek óvodai nevelését speciális szakismeretekkel segítik.

Óvoda- Gyermejjóléti szolgálat kapcsolata

Célunk:

A szociálisan hátrányos helyzetű, illetve a rendezetlen családi körülmények miatt veszélyeztetett gyermekeket helyzetének javítása.

Az óvodapedagógus feladata felderíteni a gyermek fejlődését veszélyeztető okokat, és megfelelő pedagógiai eszközöket használva megelőzni ezek a káros hatásait. Amennyiben ezek az eszközök nem elegendők, az óvoda a gyermekvédelmi felelős segítségével intézkedést kezdeményez a Családvédelmi Központ - Gyermekjóléti Szolgálat felé, ahol a problémának megfelelő szakember segítségét veheti igénybe. A gyermekvédelmi felelős a tanév elején felméréseket készít és nyilvántartásba veszi a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekeket, felveszi a kapcsolatot és együttműködik az illetékes szakemberekkel a gyermekek helyzetének a megoldásában. Intézményünk évek óta kapcsolatot ápol a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvánnyal, amely szakszerű és jogi alapokon nyugvó segítséget nyújt mind a családok, mind az óvoda, valamint az itt dolgozó szakemberek számára.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

- a problémákat megfelelő időben tudjuk felismerni,
- a megoldás feltételeihez együtt járulunk hozzá,
- sikeresen tudjuk kompenzálni a hátrányokat,
- családgondozás eredményeként a családok helyzetében pozitív változás indul el.

Óvoda – Kulturális intézmények kapcsolata

Célunk:

A különböző kulturális intézmények (könyvtár, művelődési ház, színház) sajátos lehetőségeit tudatos felhasználása a nevelőmunkánkban.

A könyvtár alap- és kiegészítő tevékenységei révén Budaörs egyik meghatározó szellemi és kulturális központja. Gyermekkönyvtára több mint hétezer kötettel várja a gyermekeket. Zenehallgatáson kívül lehetőség van rajzfilmek megtekintésére is. A Budaörsi Latinovits Színházban a gyermekek számára rendszeresen rendeznek előadásokat, de számos más eseményt is meglátogathatnak a gyermekek (néptánc foglalkozások, kézműves foglalkozások... stb.). Óvodánkban többször vendégszerepelnek bábművészek és énekes művészek a gyermekek örömére.

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

- minél több szülő - gyermek veszi igénybe városunk kulturális intézményeinek szolgáltatásait
- minél színvonalasabb és minél több lehetőséget tudunk biztosítani a gyermekek számára a kulturális intézmények programjaiból.

Óvoda - Pedagógiai Oktatási Központokkal (POK)

Kapcsolattartó: igazgató

Célunk:

Az Országos Pedagógiai-Szakmai Ellenőrzés (Komplex Ellenőrzés), a Pedagógusok minősítési eljárása, illetve az intézményi önértékelések és a tanfelügyelet folyamatának zökkenőmentes lebonyolítása az intézmény sikeres működésének megőrzése érdekében. A POK éves munkatervének, továbbképzési tervének, havi programterveinek megismerése, az érdeklődés szerinti részvétel biztosítása.

- A POK könyvtárának, médiatárának használata
- Megjelenő igény szerint szakmai segítség kérése
- Szaktanácsadás
- POK munkatársak meghívása a szakmai napokra

A kapcsolattartás akkor sikeres és eredményes, ha:

- Szükség esetén szakmai tanácsadást, kapunk a POK részéről az ellenőrzési folyamatok során. illetve az intézmény sikeres működését illetően.

1. PROGRAMUNK KIEMELT CÉLJA, FELADATAI- NÉPHAGYOMÁNYŐRZÉS

„A kultúrát nem lehet örökölni.

*Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog,
ha minden nemzedék újra meg újra
meg nem szerzi magának.”*

Kodály Zoltán

A hagyományok egyszerű, nemes formáit, tevékenységeit, értékeit századok csiszolták, teremtették meg. A hagyományok őrzése kapcsolatban van a természettel, az évszakokkal, az évszakonként ismétlődő munkákkal. Az egymást követő nemzedékek tapasztalataikat szóban, valamint a szokásrendszereken keresztül adták tovább. A legegyszerűbb gyermekkori tevékenységek is az életre nevelést segítették elő.

A Budaörsön óvodába járó gyermekek nagy része városi körülmények között nő fel, ahol egyre kevesebb lehetőség adódik számukra a néphagyományőrző szemléletű élmények felfedezésére, befogadására. A néphagyományokból, a népi kultúra értékeiből mára már a család is keveset közvetít. Programunk a hagyományőrzést, a népi kultúra ápolását fontos feladatának tekinti.

Óvodapedagógusaink törekednek beépíteni a gyermek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy megőrzésre érdemesnek tart. Igyekeznek a népszokások eredetét, azok lényegét minél jobban megismerni, különböző tanfolyamokon jártasságra szert tenni a kézművességekben, számos népi játékot, népmesét, népdalt megismerni, és ezeket az ismereteket egymásnak átadni. Az évszakokhoz kapcsolódva ismertetik meg a gyermekekkel a különböző szokásokat, hagyományokat, melyek során eltérő élményalapú, változatos tevékenységeken keresztül figyelhetik meg a természet változásait is, ismerkedhetnek meg az őket körül vevő világgal.

Valljuk, ha már az óvodáskorban megszokottá válik a kulturális értékek felé fordulás, akkor az beépül a gyermek, majd az ifjú nemzedék életvitelébe. Az így felnőtté váló ember szívébe-lelkébe, értékrendjébe kitörölhetetlenül olvadnak be a néphagyomány értékei, mert a hagyományőrzés úgy marad csak fenn, ha családtól családig, gyermektől gyermekig, óvodapedagógustól óvodapedagógusig, szájról szájra hagyományozódik.

A néphagyományőrző nevelési program elkötelezettséget vállal a magyar népi hagyományok és kultúra értékeinek átadására, ápolására, valamint az alapvető egyetemes emberi értékek közvetítéséért.

A 3-6 éves kor olyan fogékony időszak, amely lehetővé teszi, hogy a gyermek a játékon keresztül megismerkedjen, és magáénak tudja a néphagyományokat, és ezáltal kerüljön közel a természethez. A cselekvéssel szerzett tapasztalatok és élmények mélyebben rögzülnek a gyermekekben, ezáltal a közvetítendő magasabb emberi értékek beépülnek személyiségükbe. Folyamatosan alakulnak ki az erkölcsi, esztétikai értékrend alapjai. Felnőttkorban a már gyermekkorban megszerzett alapokra építve kialakul a nemzet hasznos tagjává váló személyiség, amely a következő nemzedéknek át tudja adni ezeket az értékeket.

A népi hagyományok a természet közelségre építenek, egy teljes évet hagyományokkal, ünnepekkel körbejárnak, ezzel egy zárt rendszert alkotnak, amihez igazodhat az emberek élete. Van kapaszkodó, állandóság erkölcsileg és esztétikailag egyaránt.

Az ünnepekre készülődés másféle magatartást kíván, a hiteles ünneplés, pedig a felnőtt magatartásától függ. A felnőtt készülődését, hozzáállását a gyermek átveszi, ezáltal az ünnep fontosabb lesz a számára.

A néphagyományőrzés egészében alkalmas arra, hogy a mai világot a gyermekek számára, a gyermekkel együtt élhetővé álmódjuk és tegyük.

A hagyomány nemcsak köt és kötelez, hanem korról-korra változik is. Csak akkor marad meg, ha beillesztjük jelenünkbe, és mi tovább adjuk, átörökítjük azt. Ezt a folyamatot fontosnak tartjuk már óvodás korban elindítani.

Szemléletünk szerint a néphagyomány-éltetés tartalma beépül az óvodai nevelés teljes folyamatába, átszövi, érzelmekre hatóan színesíti az óvodában a mindennapi tevékenységeket. Ez a nevelés sajátos szemléletmódot és azonosulást kíván a pedagógustól. Egyrészt azt a felismerést, hogy a nevelésben „íratlan” helye van elődeink szellemi, tárgyi kultúrájának másrészt az óvodáskorú gyermeknek joga van ahhoz, hogy a nemzetét éltető hagyományokat megismerje, azokról pozitív élményeket szerezzen.

Ha az óvónő felismeri „gyökere” éltető szükségletét, a tevékenységekben rejlő érzelmi hatástöbbletet, azokkal azonosul, átérzi az átadás, az újratemtés felelősségteljes kötelességét, a hagyományörző nevelő munkája tudatossá válik. Ez a szemléletmód határozza meg az óvodai nevelőmunka tervezését, szervezését.

Célunk feladatunk:

- Az óvodások sokoldalú fejlesztése a néphagyományörzés és a természetóvás gazdag tárházának megjelenítésével, a gyermek életkori és egyéni sajátosságainak, fejlettségi mutatóinak figyelembevételével.
- A természethez és a szülőföldhöz fűződő pozitív érzelmi viszony megalapozása a gyermekközpontúság, az érzelmi biztonság tükrében, a családok tevékeny közreműködésével.
- A népi kultúra, a népi játékok örömteli megismertetése, továbbéltetése.
- Az identitástudat kialakítása.

4.1 A HAGYOMÁNYÖRZŐ TEVÉKENYSÉGEK TARTALMI KÉRDÉSEI

Óvodánkban a szokások visszatérő rendjének kereteit az évszakok változásai adják meg. Ehhez igazodnak az ünnepkörök szokásai is, a különböző tevékenységi formákon keresztül.

A jeles napok közül azok kerülnek be a programba, amelyek eddig is jelen voltak az óvodai nevelésben és azok, amelyek a hétköznapi népszokásörző tevékenységeit a visszatérő jelképekkel, cselekvésekkel ünnepibbé emelik.

Az óvodai néphagyományőrző tevékenységek rendszerezését az évkör segíti. Az év körforgásában az évszakokhoz kapcsolódnak az ünnepekörök jeles napjai, a hagyományápoló tevékenységek és mindezekhez a népművészeti, népköltészeti alkotások. Rendszerezésünkben a jeles napok: az emberi együttélés és a gazdasági év szokásőrző napjai, valamint az időjárás változásokra utaló névnapok.

Az óvoda ismert ünnepei Mikulás, Karácsony, Farsang, Húsvét, Anyák napja, Apák napja, Gyereknapi, Évzáró.

Olyan jeles napok is bekerülnek az évkörbe, melyek a kiválasztott naphoz kapcsolódó természeti jelenségek, tevékenységek, jelképek által válnak „más” nappá, avagy egy - egy környékbeli szokás-, játék felelevenítésére adnak lehetőséget.

Az óvodás gyermek életében ezek az újrateremtett, visszatérő tevékenységek érzelmetelítettségükkel, „rendjükkel” emberi melegséget, biztonságot sugallnak, állandóságot teremtenek - a valahova tartozás állandóságát.

A mindennapok népi életmódot felelevenítő, utánzó, szokásápoló tevékenységei, a természettel való együttéléstől, az időjárás változásaiból fakadó munkálatok. Részét képezik az időjárást megfigyelő tapasztalatszerzések, a környezetalakító és természetfelfedező tevékenységek. A jeles napi előkészületekbe és a hétköznapiakban felelevenített hagyományőrző „munkálkodásokba”, játékokba szervesen illeszkednek a népi kultúra szellemi alkotásai és tárgyai, a mondókák, a népmesék, a dalos játékok, a népdalok, a mozgásos, sportszerű játékok, valamint a játékeszköz készítésekkkel, a népi kismesterségekkel és a jeles napok „jelkép” készítéseivel való ismerkedések. A szövés, fonás, a körmön fonás, a gyapjúval való munkálkodás stb. magában hordozza az alkotás örömet. A monotónia - és a kudarc-tűrés, elengedhetetlen az iskolába lépéshez, ezek a tevékenységek is segítik a gyermekeket ebben.

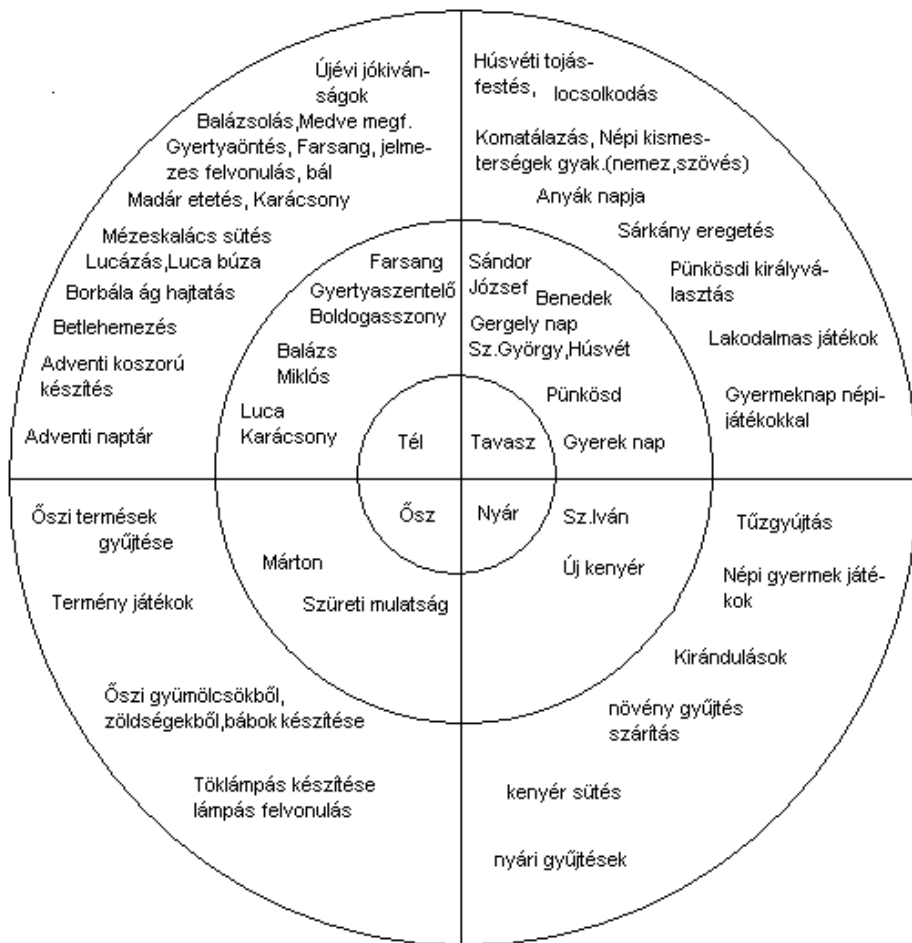
Az évkörbe rendezett hagyományőrző tevékenységek válogatása nem csak egy évre szól, hanem hosszútávra meghatározza intézményünkbe folyó hagyományőrző szemléletű nevelés irányát és tartalmát. Az évről –évre visszatérő tevékenységek gyakorlása egy folyamattá válik. A népi kultúra szellemi és tárgyi alkotásai közül az esztétikai élményeket fokozó irodalmi, zenei, vizuális elemek gazdagítják a nevelési programot. A népmesék, népmondák, mondókák, a tréfás találós kérdések, a nyelvtörők, népi gyermekjátékok olyan emberformáló lehetőségek, amelyek kihatnak az egész személyiségre.

A néptáncon keresztül szeretnénk megismertetni a gyerekekkel az együtt mozgás örömeit-lehetőségeink szerint élőzenével-, és kihasználva a benne rejlő lehetőségeket, sokoldalúan formálni az óvodásaink személyiségét. Segítségünkre lehet:

- a szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztésében
- a helyes térbeli tájékozódás, a mozgáskoordináció kialakulásában
- a feladattartás, a figyelem minőségének és tartósságának fejlesztésében.
- motivációs bázis teremtésében
- ritmusossága elősegítheti a szenzoros integrációt. Megelőzheti az írás, ill. olvasási nehézségeket.

A tánc, mozgás és testedzés egyszerre, oldja a lelki feszültséget, közösségi élményt nyújt, - lehetőséget teremt az egymásra figyelés képességének elsajátítására. A családi szerepre való felkészülésben is mintát ad, hiszen itt kirajzolódnak a hagyományos modellek: a fiú-lány kapcsolat, férj- feleség, szülői szerep. Alkalmat teremt különféle viselkedési minták, illemszabályok elsajátítására.

4.2 AZ ÉVKÖR

ÉVKÖR

Tartalom:

- ❖ az őszi ünnepek szokásai
- ❖ a téli ünnepek szokásai
- ❖ a tavaszi ünnepek szokásai
- ❖ a nyári ünnepek szokásai
- ❖ természetóvó jeles napjaink (zöldünnepek)

Az óvónő a folyamatban

- Az óvodai nevelés folyamatában megteremti a hagyományörző tapasztalatszerzés feltételeit, lehetőségeit.
- Az érzelmekre alapozva, aktív cselekvések nyomán juttatja el a gyermeket a szimbolikus, én-központú gondolkodástól a szemléletes, tapasztalaton alapuló gondolkodásig, fogalomalkotásig.

- A helyi lehetőségekhez igazodva alkalmazza az évkörös rendezési elvet: kiválasztja a jeles napokat, a mindennapos hagyományörző tevékenységeket, és az ezekhez kapcsolódó irodalmi, zenei alkotásokat, technikákat.
- A néphagyományörzés elemeit mértéktartóan jeleníti meg az óvodai környezetben (pl. a néphagyományhoz kötődő díszítések, anyagok használata).
- Megalapozza az együttéléshez szükséges magatartásformákat a visszatérő közös tevékenységek, hagyományok ápolásával.
- Közvetíti a társas érintkezés mintáit: közös óvodai programokon, munkadélutánokon együttműködő részvételével erre alkalmat teremthet.
- A metakommunikációs jelek és nyelvi kifejezésmódja összhangban áll egymással, így teremt mintát a gyermek számára.
- Néprajzi ismereteit folyamatosan bővíti, környezetében gyűjtőmunkát végez, melyben támaszkodik a szülőkre, nagyszülőkre is.

2. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

5.1 JÁTÉK

A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általa fejlődnek. Ennek elsődleges terepe a szabad játék és a teljes óvodai élet: az utánzásos minta és modellkövetéses magatartás folyamatában. „A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt - a szülő és az óvodapedagógus. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre majd, amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte teszi lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is” ONAP

A szabad játék az óvodáskorú gyermek legalapvetőbb, önként választott tevékenysége.

A gyermek játéka személyiségének tükrözője. Általa képet kaphatunk ismereteiről, élményeiről, mozgásigényéről, beszédkészségéről, szociális és érzelmi fejlettségének egészéről.

A játék világa a közönséges élethez viszonyítva más minőséget jelent. A játék intim és titkos szféra, amelyben a játszóra nem vonatkoznak a külvilági történések. A gyermek mindig tudja, hogy játszik. Csakhogy leginkább a játék kerete adja a határokat, és a szabályokat, amelyekhez igazodik és nem a külvilág.

A gyermek spontán játékában, a leginkább megfigyelhetőek a gyermeki világ sajátosságai.

Célunk:

Biztosítani, hogy a szabad játék maradjon az óvodáskor végéig a gyermekek legfőbb tevékenysége, és ezen keresztül testileg, lelkileg egészséges, érdeklődő, a világ megismerésére, az összefüggések megértésére törekvő, kezdeményező, kreatív, érzelmekben gazdag, segítőkész személyiséggé váljanak.

A játék és a néphagyományőrzés kapcsolata

A hagyományos paraszti világban nem kellett külön tanítani a dalokat, táncokat, kézművességet, mindezt utánzással sajátították el a gyermekek. A többgenerációs együttélésnek köszönhetően nemcsak a szülők, hanem a nagyszülők, dédszülők is részt vettek

a gyermeknevelésben, és a saját gyermekkorukban játszott játékok továbbadásával nem csak szórakoztatták, tanították az unokákat, hanem egyben biztosították azok fennmaradását is. A játszó tevékenység a gyermekek számára nem csak az önfelelt szórakozás volt, hanem az életre felkészítés egyik módja, a társadalomba való beilleszkedés iskolája is.

A természetes hagyományozódás a legtöbb helyen megszűnt, ezért az intézmények feladata e kulturális örökség ápolása. Programunkkal erre vállalkozunk.

Feladataink:

- Megismertetni a gyerekekkel a hagyományos népi eszközöket, játékokat.
- Harmonikus kapcsolat kialakítása a természettel, társadalommal.
- Élményszerű megismerés, cselekvő-, alkotó részvétel biztosítása a játékokban.

A program megvalósítása azonos gondolkodást kíván a játékról, ami meghatározza az óvónő szerepét a folyamatban. A szempontok a következők:

1. A játék a gyermek életében.
2. A játék feltételrendszere.
3. Az óvónő viszonya a gyermek játékához / tapasztalatszerzés, irányítás /.

1. A játék a gyermek életében

A játék célja maga a játék. Örömet okoz maga a cselekvés, a manipuláció, az elképzelés. A különböző funkciók gyakorlása, a ritmikus beszéd és a lépegetés ismétlése. A játéköröm gyakran a kellemes élmény újraéléséből fakad.

Játék közben ismerkedik a világgal, összeköttetést jelent az élő és élettelen környezetével, tapasztalatokat szerez. Kíváncsisága belső indíttatású, megismeri általa a véletlen és a valószínű törvényszerűségeit.

Játéka során sokféle mozgást kipróbál, így egyre erősebb, ügyesebb lesz, a térben biztonságosabban tájékozódik.

A játék állandó erőforrás, az érzelmek megjelenésének elsődleges tere.

A gyermek a mindennapokban szerzett élményeit a játékban sokszor rejtett formában, esetleg szelídített feszültséggel éli át. Ez segíti a feldolgozásban, a maga kedve szerint alakíthatja a megfigyelt valóságot.

A játék vágymegjelenítés is: kíváncsai mindig teljesülnek, nincs akadály.

Az együtt játszás kreatív együttműködést alakít ki, elfogadásra ösztönöz.

A választás és a vállalás önkéntessége, az utánzó beleélés, fantáziával játszás a gyereket önkifejezésre készíteti.

Gyakorolható a problémák önálló megoldása. Az én dominanciája mellett megjelenik a te és a mi fogalma. A közös játékot áthatja az összetartozás érzése. Ez a motiváció a szabályok betartására.

A játék megalapozza a munkát és a tanulást.

2. A játék feltételrendszere

A légkör nyugodt és biztonságérzetet keltő, melyben a gyerekek maguk szervezik meg a játékukat. Szeretetteljes légkörben könnyebb egymás elfogadása, a toleráns óvónői minta példaértékű.

A hely a gyermek szabad mozgását, biztonságát, játékuk térbeni kibontakozását szolgálja. Az óvónő a gyerekek segítségével állandó és ideiglenes kuckókat, játszóhelyeket alakítanak ki. Ügyel arra, hogy a különböző játszócsoportok ne zavarják egymást.

A játékidő a napirend rugalmasságából adódóan folyamatos, akár több napon, héten keresztül is játszhatják ugyanazt a témát., míg az számukra érdekes, élményt ad.

A napirendben tervezett egyéb tevékenységek belesimulnak a játékfolyamatba. Megszakítják ugyan, de nem tördelik szét. Körültekintő szervezéssel a kezdeményezések, foglalkozások helyének és idejének megválasztása az elmélyült játékot nem borítja fel.

A játékeszközök legyenek esztétikusak, igazodjanak a gyermekek életkorához, segítsék elő a sokoldalú fejlődést. Fontos, hogy fantáziálásra, gondolkodásra, problémamegoldásra készítsenek. A mai modern eszközöket harmonikusan kiegészíthetjük népi játékszerekkel: falovacskával, rongybabával stb. Ezek értéke abban rejlik, hogy:

- természetes anyagokból készültek,
- kapcsolódnak a természeti környezethez,
- hordozói egy sajátos ízlésvilágnak, ízlésformáló hatásúak,
- fellelhetőek a felnőttek használati tárgyainak, munkaeszközeinek kicsinyített másai,
- az eszközökben megjelenik az egyszerű ember találékonysága, furfangossága.

Természetesen játékeszköz lehet bármilyen, a természetben előforduló tárgy.

A dramatikus játékeszközök ösztönzik a gyerekeket fantáziájuk szárnyalására. A textilek, táskák, koronák stb. mind elindító lehetnek a spontán „mintha” játéknak.

A bábozás az önkifejezés egyik fontos eszköze, ezért a báboknak és dramatikus eszközöknek mindig állandó helyük legyen a csoportban.

A játék tartalma:

A hagyományörző programban a klasszikus tartalom kiegészül népi játékokkal. Ezek közé sorolható:

- énekes- táncos játékokat (szembekötösdi, párcserélő, fogyó-gyarapodó játékok stb.)
- mozgásos és küzdő játékok (versengő, sorjátékok, hidas játékok)
- népszokásörző, dramatikus játékok (jeles napokhoz kötődő játékok)
- népi játékszerek készítése (bábuk, kunyhó stb.)
- Mindezek új tartalommal töltik meg a gyerek játékát.

3. Az óvónő viszonya a gyermek játékához

Az óvónő tudatos, megengedő, támogató jelenléte és indirekt irányítása révén potenciális partner, játszótárs, aki csak szükség esetén avatkozik be a játékba.

Az óvónő ráérez a gyerek lelkiállapotára, empátiája segítségével a felmerülő problémák okát kutatja. A „játékból való olvasni tudás” empátiát, tapintatot, megfelelő szintű intelligenciát követel.

Magatartásával képes oldani a feszültséget, az elszigeteltséget, aminek az óvónő és a gyerek közötti jó kapcsolat, érzelmi kötődés az alapja.

Megerősítő viselkedésével alakítja a csoportban a toleranciát, elfogadja a magányos vagy az agresszív, azaz eltérő viselkedésű gyereket is.

Beavatkozása csak mintaadás, megoldási javaslat, választhatóság, illetve a testi épség megóvása szempontjából indokolt.

Gondoskodik a hagyományos és a dramatikus népszokások játékeihez szükséges eszközökről is, hangulati elemekről. Viselkedésével közös játékokra inspirál. Élmények nyújtásával gazdagítja a játékot, melyek során kiemelkedő jelentőséggel bír az EMK és a Boldogságóra program módszerének alkalmazása. A gyermeki önállóság a játék szabadságában teljeseedik ki, az óvónő ezt tiszteletben tartja a gyermekek által felállított szabályokkal együtt. A játékszabadság nélkülözhetetlen elemei a szabályok. Ezek szokássá válása megteremti a játéktevékenység nyugalmát. Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését. A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenységszervezésben is meg kell mutatkoznia. A pedagógus mindezeket, és a játék személyiségfejlesztő hatását, a szülőkben is tudatosítja.

A játék személyiségfejlesztő hatása

- A játékban a gyermek teljes személyisége fejlődik. Az érzékszervek működése pontosabbá válik, fejlődik az észlelés, a megfigyelő-képesség, a figyelem, az emlékezet, a képzelet, a gondolkodás.
- A szituációk létrehozása megmozgatja fantáziáját, alkotó képzeletét.
- Fejlődik szellemi aktivitása, beszédkészsége, problémaérzékenysége, helyzetfelismerő képessége.
- Újfajta mozgásokat tanul, melyeket a szabadban és bent is gyakorolhat. Alakul térérzékelése, nagymozgása, szenzomotoros ügyessége.
- Formálódik erkölcsi ítéletalkotása, illembeli viselkedése, udvariassága.
- Az átélt játékörömök, sikerélmények, kudarcok erős érzelmeket váltanak ki, közben tanulja érzelmei kezelését.
- Feszültség levezető hatása oldottabbá teszi.
- A siker újraélési vágya kitartásra ösztönöz.
- Felerősíti a szocializálódás folyamatát, fejlődik kommunikációs, kapcsolatteremtő készsége.

Összegzés

A jó légkörű játékban a néphagyományörző tevékenységek érzelmi többlettükkel a gyerek élményeit gazdagítják. Ez kiteljesíti a felszabadult játék személyiségfejlesztő hatását. Ebben a folyamatban fejlődik és fejleszhető a gyermek a legteljesebben.

5.2 TEVÉKENYSÉGBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS

Tapasztalataink szerint a felfedezés, a megtapasztalás élménye teszi érdeklődővé, nyitottá és probléma érzékennyé a gyermekeket, mikor saját élményként élik meg egy – egy helyzet megoldását. A jövő, az egyre halmozódó információk tömege megkívánja, hogy a gyermekek a tanulás során a legfontosabb képességeket magabiztosan birtokolják. A tanulás elsődleges célja a gyermekek kompetenciáinak fejlesztése, a gyermek által választott tevékenységrendszerben, melyet az óvodapedagógus a gyermek képességi szintjéhez illeszkedő segítségadással valósít meg, változatos, cselekedtető, játékos tevékenységek

felkínálásával. Programunk, - minden gyermekben akár tehetséges, vagy lassan haladó típus - megalapozza azokat a képességeket, melyek alapján örömet jelent számára a későbbi tanulás és önfejlesztés.

A tanulás = problémamegoldás, amely: aktivizál, önállóságot feltételez, élethelyzet, sokféle út közül lehet választani, próbálkozás, önálló megoldások stratégiája, hajlékony gondolkodás mely ötletes, eredeti és játékos.

Célunk:

A gyermekeket tágabb kompetenciákra kell felkészítenünk, úgy, mint gondolkodási stratégia, motivációs készség, a tanulás és a pozitív érzelmek kapcsolódása, a kommunikációs készség, nyelvi kifejező készség, érzelmek kinyilvánításának képessége.

A program a már említett hagyományos, mindennapos tevékenységformákat a hagyományörzés színes eszköztárával gazdagítja. Társaival közösen tapasztalja meg őseink szokásait, cselekvéseit, tevékenységformáit, így az együttes élmény fontos alapul szolgál az ismeretek mélyebb, tudatosabb elsajátításához. A közös alkotás, az együttműködő tevékenységek, a fantázia, kreativitás szabad szárnyalása és az ehhez kapcsolódó pozitív érzelmek szintén segítik az ismeretek megszilárdulását, beépülését a gyermek személyiségébe. Meghatározónak tartjuk, hogy a gyermek a tanulási folyamatban jól érezze magát, ne tartsa kényszernek, muszáj dolognak. A kíváncsiság, az érdeklődés a motiváltság, a bizalom, a jókedv, a humor az érzékszervek használata, a cselekedtetés, a találgatás lehetősége, a tévedés szabadsága, a felfedezés, a megtalálás, az alkotás, az együtt munkálkodás öröme, a játék biztosítja ezt a jó érzést.

A hagyományok felelevenítését és az ehhez kapcsolódó tevékenységeket tudatosan használja fel az óvónő a spontán, a szervezett, valamint az utánzásos tanulásra. A módszerek megválasztása minden esetben alkalmazkodik a gyermekek testi-lelki állapotához, életkori sajátosságaihoz, érdeklődésükhöz és kíváncsiságukhoz. Támaszkodik a gyermekek tapasztalataira, aktuális élményvilágára. A nevelési folyamatokban biztosítjuk a gyermekek személyiségének fejlődését, közösségi életre történő felkészítését, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztését, fejlődésének segítségét, melyek által minden gyermek eljut az iskolakezdéshez szükséges értelmi-, lelki-, szociális- és testi fejlettséghez.

Az óvónő minél változatosabb módszerek, technikák alkalmazására törekszik, és azt mindig az adott szituációnak megfelelően kombinálja:

- Játékosság (egyik legfontosabb);

- Felfedezés, ráébredés lehetőségének biztosítása;
- Séták során a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemeztetés, rendszerezés alkalmazása;
- Megfigyelés, beszélgetések;
- Spontán szerzett élmények figyelembevétele;

A játékba integrált tanulás formái

- Egyéni
- Mikro csoportos / kooperatív tanulási/
- Együttes nagycsoportban folyó

A tanulási folyamatok értékelésénél a következő alapelvek megfogalmazását tartjuk fontosnak:

- A gyermekek boldog, önfelédtt viselkedését a dicséret, a bátorítás, a pozitív megerősítés eredményezi.
- Az óvónő a gyermekek értékelése során törekedjen mindennap arra, hogy mindegyik gyermek kapjon valamilyen pozitív megerősítést tevékenysége során.
- Az óvónő alkalmazza a differenciált, árnyalt értékelést, mindig a konkrét, jó cselekedetet emelje ki.
- Jutalmazásnál - a tárgyi jutalmazást kerülve - alkalmazza az alábbi módszereket: szóbeli dicséret a csoport és a szülők előtt egyaránt, testközelség, különböző gesztus, pillantás, mimika, mely a nemkívánatos magatartás megszüntetésében is segítsen, simogatás.
- A büntetést teljes mértékben kerüljék az óvónők a tanulás folyamatában, mivel az visszaszorítja a gyermek kíváncsiságát, érdeklődését; a motivációt.
- Az óvónő törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki szellemi értékeit, ugyanakkor tudja azt is, melyek a hiányosságai.

Az óvónő a folyamatban

- Olyan játékos helyzetet és tanulási alkalmat teremt, melynek során ugyanaz a tevékenység vagy összefüggő tevékenységsor mind a gyermekek egyéniségének, mind pedig fejlettségi szintjüknek megfelelően leköti érdeklődésüket, és aktív szellemi-testi energiáikat.
- Differenciálás, inkluzivitás és integráció jellemzi tervezését a játékban való tanulás folyamatában is.

- Úgy tervezi meg a tevékenységeket, hogy azok minél több érzékszervre hassanak: a látás, a hallás, a mozgás, és a verbális kommunikáció stb. együttesen szolgálják a tanulást.
- A tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermek korábbi ismereteire, tapasztalataira, ezek alapján közösen határozzák meg a feldolgozandó témát
- Biztosítja a felfedezés lehetőségét, támogatja a kreatív megnyilvánulásokat.
- Lehetővé teszi a tanulás során elsajátított ismeretek új, változatos élethelyzetekben való alkalmazását, a begyakorlását.
- Az óvodapedagógus a gyermekeknek cselekedtető és gondolkodtató tevékenységeket kínál annak érdekében, hogy felkeltse a gyermekek érdeklődését, kíváncsiságát, erősítse a gyermekek szándékait és kezdeményezéseit.
- Személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek tanulását, motiválja őt
- Olyan helyzeteket teremt, melyek során fejlődik a gyermek beszédészlelése, beszédértése, verbális emlékezete, szókincse gyarapszik, beszédkedve fokozódik.
- A tanulási készségek differenciált fejlesztésével közvetetten segíti az iskolai beilleszkedést.
- Az óvodapedagógus az általa tudatosan, célzottan, irányított és szervezett tanulási- és nevelési tevékenységekkel olyan helyzeteket, alakít ki, amelyek által minden gyermek eljut az iskolakezdéshez, szükséges fejlettséghez.

Összegzés

Programunk tevékenységrendszerében a tanulás a gyermeki tevékenység természetes velejárója, spontán folyamat. Az óvónő részéről a tanulási képesség megalapozása tudatos, célszerű tervezés és szervezés eredménye. A gyermek cselekvés közben, érzelmein át készségeket, jártasságokat szerez, gyarapodik ismerete. Ezáltal fejlődik értelme, intelligenciája.

5.3 MUNKA

A munka célra irányuló tevékenység. A munka végzése közben, a gyermek megfigyeléseket végez, tapasztalatokat szerez, ismeretei bővülnek mind a társadalmi, mind pedig természeti környezetükről.

A néphagyomány őrző tevékenységek gazdagítják a gyermek cselekvési lehetőségeit, elmélyítik a munka iránti felelősségérzetét, valamint a munka megbecsülését és tiszteletét.

A gyermek utánzási vágyából fakad, hogy a környezetében látott felnőtt munkacselekvéseket játékokban utánozza.

A munka a tapasztalatszerzés, az együttműködés képességének, a céltudatosságnak, az önállóságnak és az önfegyelemnek az alakítója, ugyanakkor, fejleszti a gyermekek mozgás és kontaktusteremtő készségét, számtalan ismeretet közvetít és szocializál.

Az óvodai munka a szervezett tanulás előfutára, amelyben a teljesítmény szerepe meghatározó. Az addig vezető út pontos szabályait be kell tartani az eredmény érdekében, nem lehet abbahagyni félúton, mert akkor nem jön létre a produktum.

Pedagógiai szempontból az önkiszolgáló munka gyermekeink preferált tevékenysége, mivel a szokások hosszú folyamatban, sokszori, hasonló körülmények közötti gyakorlással szilárdulnak meg. A hagyományos naposi munkát célszerűen más tartalommal töltjük meg, pl. egy-egy tevékenységközpont napi gyakorisággal történő takarításával és rendben tartásával, szobanövények, állatok ápolásával és gondozásával, stb..

Célunk, feladatunk:

- A hagyományőrző tevékenységek gyakorlásán keresztül a munka jellegű tevékenység megszerettetése, az elvégzett munka megbecsülésére nevelés.
- A hagyományőrző tevékenységek sokrétű adottságait kihasználva a gyermek minél több és gazdagabb ismerethez juttatása a munkavégzés során.
- Az önként vállalt, közösségi feladatok, a közös tevékenykedés örömeinek átélése és a munka során a normák, szabályok, értékek belsővé válásának előmozdítása is megalapozza az iskolára való felkészülést.

Munkajellegű tevékenység tartalma:

- Önkiszolgálás (lásd: egészségre nevelés, gondozás)
- Közösségért végzett tevékenységek.

Munka jellegű, közösségért végzett tevékenységi formák:

- A hagyományörző cselekvések bővítik a naposi teendőket. Például: nemezelésnél, vagy egyéb kézműves tevékenységeknél, az eszközök előkészítésében való segítségnyújtás, sütéseknél az adott hozzávalók előkészítése, vágott virág alatt mindig friss víz legyen stb.
- Növény és állatgondozás.
- Különböző munkafolyamatokkal való ismerkedés (pl: ültetés, kapálás).
- Csoportszobában lévő növények gondozása.
- Az akvárium rendben tartása, eledelről való gondoskodás.
- Az udvaron lévő virágoskert gondozása, a kertben lévő változások folyamatos figyelembe vételével.
- A télen itt maradt madarokról való gondoskodás (madáretető készítése).
- Nyáron madáritató kihelyezése.
- Naposi munka.

A havonta megtartott táncház alkalmával megismerkedhetnek:

- a tollfosztással
- rétes sütéssel
- kukoricamorzsolással

Ezen tevékenységek is alkalmat adnak a felnőttekkel való közös munkára és hozzájárulnak az önállósodás folyamatához.

Az óvónő a folyamatban

- Megismeri az óvodába lépő gyermek önkiszolgálási szintjét. Ösztönzi a szülőket az otthoni gyakorlásra.
- Munkához való viszonyával példát mutat a gyerekeknek, munkatársainak, a szülőknek (igényesség, szervezettség, jókedv).
- Figyelembe veszi a gyermek egyéni fejlettségi szintjét.
- A tevékenységhez kapcsolódva kihasználja a spontán beszédhelyzeteket, a különféle beszédformák alkalmazására, a munkafolyamattal kapcsolatos fogalmak, ok-okozati összefüggések, műveletek, megfogalmazására késztet.

5.4 A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

A gyermek természetes kíváncsisága folytán tapasztalatokat szerez szűkebb és tágabb környezete természeti, emberi és tárgyi jelenségeiről. Ezt a veleszületett érdeklődést kihasználva segítségünkkel olyan ismereteket kap, melyek a környezetében az életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozásélményét, a nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét és védelmét. A körülvevő világ megismerése, a természet és társadalom összefüggéseinek feltárása során megalapozzuk a környezettudatos magatartás és a biztonságos életvitel szokásainak kialakulását, mely leghatékonyabban a közvetlen, spontán megfigyelés és tapasztalatszerzés útján történik. Elő segítjük a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában. A fenntartható fejlődés érdekében nagy hangsúlyt helyezünk a környezettudatos magatartásformálásra, a környezettudatos életmód megalapozására, kialakítására.

A külső világ tevékeny megismerése során a gyermek lehetőséget kap matematikai tapasztalatok, ismeretek megszerzésére, és ezek tevékenységeiben való alkalmazására. A megismerő és problémamegoldó tevékenység élmény a gyermekek számára, ezzel hozzájárul a gyerekek motiváltságához azoknak a szépségeknek, érdekességeknek a felismerésével, amelyek a matematikai összefüggésekben, egy probléma megoldásában, az igazság megtalálásában rejlenek.

Célunk, feladatunk:

- A természeti és szűkebb lakókörnyezethez való érzelmi viszonyulás megalapozása. Az élő és élettelen világ megismertetése, megszerettetése.
- A gyerekben kialakuljanak a környezettudatos gondolkodáshoz, viselkedéshez szükséges készségek és jártasságok.
- Érzelemgazdagítás a természethez kapcsolódó hagyományőrző tevékenységekkel.
- A még meglévő értékeinkkel való kíméletesebb bánásmód (pl. takarékos vízfogyasztás)
- A gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve fokozott környezeti tudatosságot és felelősséget kell ébreszteni, amely által elmélyülhet a személyes felelősségük, elkötelezettségük. Ez által kialakulhat a természet értékeihez alkalmazkodó, tudatos magatartásuk.

- Óvodánk tárgyi környezetével is tükrözi azt a szemléletet, ahol az épület, a csoportszobák, az udvar már külső megjelenésében is sugározza a fenntarthatóság elveinek érvényesítését.
- Az óvodai élet mindennapjaiban is megjelenik (természet sarok, szelektív hulladékgyűjtés, eszközök, tárgyak újrafelhasználása)
- A felnőttek személyes példaadása a családnak, a szülők bevonásával (takarékos víz-és villanyfogyasztás, hulladékgyűjtés szelektíven).
- A közös családi ünnepeinket is a fokozott környezeti tudatosságot elvei szerint rendezzük.

A környező valósággal való ismerkedés során a gyermek tapasztalatokat szerez

az őt körülvevő tárgyak, jelenségek formai és mennyiségi jellemzőiről. Minden tevékenységükben megjelenik a matematika: játékaikban párosítanak (csésze – csészéalj, ló – lovas), halmazokat képeznek (játékválogatás, baromfiudvar benépesítése). Ismerkednek a mennyiségekkel (naposi munka, társasjáték játszása során), összehasonlító méréseket végeznek (ki ugrott nagyobb, ki a magasabb, a nehezebb), sorba rendezik egymást, tárgyakat megadott szempont szerint. A geometria világából tapasztalatokat szereznek síkbeli, térbeli alakzatokról különféle építések, papír vágása, puzzle kirakás során.

A külső világ tevékeny megismerése a néphagyományban

A néphagyományörzés és környezetünk megismerése egymástól elválaszthatatlan, hiszen eleink élete szorosan összefonódott a természettel, annak változásaival. Ünnepeik, szokásaik az aktuális évszakokhoz és az ahhoz, kapcsolódó munkákhoz, természeti jelenségekhez igazodtak. Ezt a kapcsolatot a következő tevékenységek jelzik:

- Az évszakok változásából fakadó időjárás megfigyelő tapasztalatok, egy-egy jeles névnaphoz kapcsolódó természeti jelenséggel, szokással fűszerezve.
- Az időjárás változásaiból adódó környezetalakító munkálatok
- Termékek, gyógynövények gyűjtése, befőzés, gyümölcszárítás.
- Jeles napok előtti készülődés.

Őszi ünnepkör szokásai

A színpompás természeti szépségekben, formákban, gyümölcsökben, termékekben bővelkedő ősz különösen alkalmas arra, hogy erősítsük a gyermekek és a természet közötti pozitív

érzelmi viszonyulást. A gyűjtögetés, a betakarítás időszaka ez, amely sokféle tevékenységi formát kínál az óvodások számára. Séták, rövidebb hosszabb kirándulások alkalmával megfigyeljük a természet változásait.

Szeptemberben láthatjuk a vándormadarak gyülekezését, elkezdődik a betakarítás: az óvoda kertjében leszedjük a szilvát, az almát, elme gyünk diót verni, szőlőt szedni, vadgesztenyét és csipkebogyót gyűjthetünk, szerencsés esetben megnézhetjük a szőlő feldolgozását is.

Októberben a szőlő-, alma- és szilvaszedés után szüreti mulatságot rendezünk, ahol népi játékokat játszunk, szőlőt préselünk és megkóstoljuk a friss mustot, eszünk, iszunk és táncolunk.

Ebben a hónapban gyűjthetünk kukoricacsuhét, de a kukoricának a bajsza, csutkája is jól felhasználható (különböző játékok eszközeként, baba, és állatkák készítésére). A morzsolást is szívesen végzik a gyerekek, és a lemorzsolat kukoricaszemek is jól hasznosíthatók (beáztatva felfűzhetők karkötőnek, nyakláncnak, karácsonyi díszek is készíthetők belőle).

Zöldségekből bábokat készítenek, és kiállítást szervezünk az óvodában. Nagyszerű lehetőség, hogy különleges zöldségeket is megismerjenek a gyermekek. (Például patison, padlizsán, cikória, édeskömény, kelbimbó stb.)

Az ősz minden adottságát kihasználva népi hangszereket is készíthetünk. Például levélsíp, dióból pengetős hangszert, vesszőből csörgőt, fűzfából sípot, lopótökből csörgőt, nádból zümmögőt, sípot, kukoricaszárból hegedűt.

Novemberben gyűjthetünk fűzfavesszőt, melyből beáztatás után készíthetünk kosarat, koszorút. Az őszi természet megfigyelésére is jó lehetőséget ad e tevékenység, az udvaron segítünk a levelek összegyűjtésében, a kert rendbetételében.

Mivel az idő ilyenkor már egyre hidegebbre fordul, egyre többet tartózkodunk a csoportszobában, így kiváló alkalom nyílik a szövés-fonás megismerésére. A gyerekek megismerkedhetnek a fonállal, rongyokkal, azok tulajdonságaival.

Téli ünnepkör szokásai

Télen a természet nyugovóra tér. Megszűnnek a mezei munkák. Régen az emberek ilyenkor kezdték el a kosárfonást, szövést, fonást.

A karácsony előtti 4. vasárnapon kezdődik az advent, a karácsony előtti négyhetes időszak. A gyermekek megismerkednek az advent jelképeivel: adventi koszorút készítenek az advent első vasárnapját megelőző péntekre és minden héten egy gyertyával többet gyűjtünk meg, mely az ünnep közeledtét jelzi, illetve adventi naptárt is készítenek.

Az intézmény Munkatervében minden nevelési évben meghatározzuk, hogy adott évben tartunk-e Adventi vásárt, melyen a gyerekek és az óvónők által készített ajándéktárgyakat árulunk. Ha ez az esemény megrendezésre kerül, ennek bevételét minden esetben a gyermekekre fordítjuk.

A tél örömeit kihasználva szánkózunk, hógolyózunk, hóembert építünk, és segítünk a hó eltakarításában is.

December igen sokszínű, sokrétű lehetőséget teremt a külső világ megismerésére, a hagyományok körében. Borbála napkor ágat hajtatunk, megfigyelhetik a természet csodáit, hogy télen, bent a meleg szobában is kihajt a vessző, hogy rügyet majd levelet fakaszt.

Luca napkor búzát ültetünk, és annak növekedését szintén nyomon követhetjük a csoportszobában. Közepébe gyertyát is szúrhatunk, melyen, ha túlnő a búza a következő esztendő bő termést hoz.

Mézeskalácsot sütünk az ünnepre, amit a gyerekek haza vihetnek az ünnepi fa alá. Együtt mérjük ki a hozzávalókat, a gyerekek gyúrják a tésztát, majd végzik a díszítést. Mézről, a méhészek munkájáról is beszélünk ilyenkor.

Adventi barkácsdélután szervezünk, ahol a szülőkkal, gyerekekkel közösen készülünk az ünnepre – apró ajándékokat, díszeket készítünk hagyományos technikákkal.

Januárban köszöntjük az újévet, visszaemlékezünk az elmúlt esztendő eseményeire, és megbeszéljük mit várunk az újévtől. Régen az évnek ebben a nyugalmas, csendes időszakában tartotta meg a lakodalmat a jegyespár. Ezt az eseményt dramatikus játék formájában elevenítjük föl.

Február a farsang jegyében telik. Megismerkedünk a farsangi népszokásokkal. Tréfás vetélkedőt rendezünk, álarcot, jelmezeket készítünk. Télűző, téltemető mondókákat és verseket, dalokat tanulunk. Az események tetőpontja a farsangi bál.

Farsang farkán kiszebábot égetünk, így kergetjük el a telet, és hívjuk a várva várt tavaszt.

Tavaszi ünnepkör szokásai

Tavasszal felébred a természet, megjelennek az első virágok. A kertekben megkezdődnek a tavaszi munkálatok. A szabad mozgás lehetősége gazdagodik az óvoda udvarán. Igyekszünk a lehető legtöbb időt a szabadban tölteni, megfigyelni a természet ébredését, elkezdeni a kerti munkákat.

Március a tavasz első hónapja. Az ébredő természet változatos világával ismerkednek a gyerekek. Sándor, József, Benedek meghozzák a jó időt, a szokások szerint elkezdődnek a kerti munkák. Az óvoda kiskertjét felássuk, a hosszú tél nyomait eltüntetjük.

Márciusban vagy áprilisban ünnepeljük a Húsvétot, ekkor ér véget a böjti időszak. A gyerekekkel megismertetjük a népszokásokat – a lányokkal tojást díszítünk írókázással, berzseléssel (gyógynövényfeltéttel, harisnyával leszorítva pl. hagyma lében, zöld dió héjában, kutyatej gyökerében, zöldbúzában, nyírfalevélben stb. megfőzzük), a szülőkkel barkácsdélután szervezünk, ahol a Húsvéhoz, a tavaszváráshoz kapcsolódó tárgyakat készítünk hagyományos eszközökkel és technikákkal. A készülődés végén dramatikus játékkal felelevenítjük a hagyományokat: komatálazunk, zöldágot járunk, népi játékokat játszunk és vödörből meglocsoljuk a lányokat.

Ha az időjárás már megengedi, akkor elültetjük a kiskertbe az első magokat (salátát, sárgarépat, karalábét, retket), és a gyerekek által hozott virágpalántákkal szépítjük az óvoda udvarát.

Május - a Pünkösdre való készülődés, az ünnep jelképeivel való ismerkedés ideje ez a hónap. A készülődés végén közösen pünkösdi királylányt és királyt választunk.

Folytatódnak a kerti munkák. Rendben tartjuk a zöldséges, a fűszer és a virágos kertet.

Egyre több időt töltünk a szabadban, és ha elég meleg az idő, akkor előkerülhet a gyapjú is, és megismertethetjük a gyerekeket a nemezelés technikájával.

Nyári ünnepkör szokásai

A nyári hónapok sokféle természeti megfigyelésre nyújtanak alkalmat. A gyöngyvirág nyílását, a sokféle formájú, színű virágok követik, melyekben a gyermekekkel együtt gyönyörködhetünk. A kialakított kertünkben figyelemmel kísérjük a virágok és más elültetett növények fejlődését, és elvégezzük a szükséges gondozási tevékenységeket. Sétát, kirándulást teszünk a közeli hegyekbe, ahol szintén gyönyörködhetünk a nyár színeiben. Ebben az időszakban a különböző mozgásos játékok szervezése gazdagítja az udvari életünket. (énekes játékok, sportszerű népi játékok, párválasztó játékok).

Természetóvó jeles napjaink

A Zöld napok megtartásával – életkorukat, fejlettségi szintjüket figyelembe véve – tudatosítjuk a gyermekekben, hogy az élővilág védelme érdekében óvnunk-védenünk kell közvetlen környezetünket (a Földünket, a vizeinket, a levegőt, az élővilágot).

- Állatok világnapja (október 4.)
- Víz világnapja (március 22.)
- Föld világnapja (április 22.)

- Madarak és fák napja (május 10.)

Ezeknek a Zöld napoknak a tartalma a környezet- és természetvédelemhez kapcsolódik, azonban jól beilleszthetők a néphagyomány éltetés természetközpontú gondolkodásmódjának rendszerébe.

Ezen a napokon lehetőségeket teremtünk a gyermekeknek, hogy még jobban megismerkedhessenek közvetlen környezetükkel: játékos vetélkedőket és kirándulásokat szervezünk, ahol nem csak az ügyesség számít, hanem az egyes feladatokkal az ismereteket is bővítjük. A nevelési év során a gyermekek ismeretei tevékenyen bővíthetnek az általunk felkutatott természettel kapcsolatos foglalkozások, bemutatók, programokon keresztül.

Óvodánkban fontosnak tartjuk a környezettudatos magatartás kialakítását. Ennek érdekében a gyerekeket megismertetjük a szelektív hulladékgyűjtés és az újrahasznosítás fontosságával. Lehetőséget biztosítunk a papír és a PET palack gyűjtésére és elszállítatjuk azokat. Figyelünk az energiatakarékosságra, és erre szoktatjuk a gyerekeket is. Az óvoda kertjében a gyermekeknek lehetőségük van megismerkedni a veteményezéssel és a növények gondozásával. Óvodánk udvara Madárbarát kert; odúkat helyeztünk el fáinkra, melyekbe minden évben cinkék fészkelnek és költenek. A gyerekekkel együtt nagy izgalommal figyeljük a fészekrakás és később a fiókák etetésének folyamatát.

Az óvónő a folyamatban

- A gyermeki környezetet aktívan, kedvvel alakítja.
- Megteremti és ötvözi a környezeti nevelés és a néphagyomány ápolás olyan feltétel és tevékenységrendszerét, melyben a gyerek egyénileg és közösen éli át a változatos ingereket, újrateregetheti saját környezetét. Egyben megtalálja a kapcsolódási pontokat más tevékenységekkel.
- Törekszik az élővilág sokoldalú megismertetésével.
- Kezdeményezője minden olyan (lehetőleg családokkal közös) munkálkodásnak, melynek során alakítja, növeli a környezet iránti érzékenységet, a harmonikus környezet létrehozására ösztönöz, és erősíti a hovatartozás érzését.
- A környezethez, természethez fűződő viszonya, értékrendje minta a gyerek és a szülő számára.

Összegzés

A külső világ megismerési folyamatában a gyermek cselekvéseiben, érzelmeiben keresztül szerzi az ismereteket. A néphagyományörzésből és a természet közelségéből fakadó élmények

eljuttatják őt a természettel való együttélés harmóniájához és a hagyományok tiszteletéhez.

5.5 VERSELÉS, MESÉLÉS

A mesélés, a verselés az anyanyelvi nevelés egyik legfontosabb területe és módszere. Óvodáskorban a szavakkal való játék, a rím, a ritmus, a gyermek szemléletes képszerű gondolkodása, képzeletének intenzív fejlődése, nagyfokú emocionalitása, és kettős tudatának kialakulása segíti abban, hogy szeressen mesét, verset, mondókát hallgatni, azokat eljátszani.

A meséket, mondókákat régen a szájhagyomány élte. A kisgyermeket születésétől „irodalmi környezet” vette körül. Az altatók, dúdolók, ölbevevők érzelmi biztonságát erősítették. A természettel, az emberi környezettel kapcsolatos népköltészeti alkotások végigkísérték a gyerekkort. Programunkkal ezt a hatást szeretnénk megőrizni.

Ennek megfelelően a mese, vers, mondóka anyaga zömmel a népköltészet tárházából származik. A gyermek érzelmein átépülnek be ízlésvilágába, alapozzák meg „kulturális anyanyelvét”. A mese és a vers a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. Az óvodában a 3-6 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. Hagományéltető pedagógiai programunknak mindezek alapvető értékeit jelentik.

Célunk, feladatunk:

- A 3-7 éves gyermekek pozitív személyiségjegyeinek megalapozása, érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlődésének és fejlesztésének legfőbb színtere.
- Nyelvi és kommunikációs képességeinek fejlesztése a gyermekirodalom és a népköltészeti alkotások hatásaival, az ezekhez szorosan kapcsolódó tevékenységek, módszerek (bábjáték, dramatizálás) sajátos eszközeivel.
- A gyermekek, világról való ismereteinek bővítése, pozitív emberi kapcsolatokra tanítás, önismeret, önértékelés elősegítése.
- A mese –képi és konkrét formában- feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

Az irodalmi anyag tartalma:

- Népi mondókák, rigmusok, szólások, közmondások, találós kérdések
- Népmesék, elbeszélések

- Dramatikus népi játékok
- Kortárs és klasszikus irodalmi alkotások

Az óvodáskorúak verse elsősorban a népi mondóka, melyeknek nagy része mozgással is kísérhető. Fontos szerep jut az érintésnek, ami segíti az óvónő - gyermek, illetve a gyermek-gyermek közötti érzelmi kötődés megszilárdulását. Fejlesztik az egyensúly-, és a ritmusérzékenységet, a mozgáskoordinációt, az egymásra figyelést, testünk, érzékszerveink megismerését. Ilyenek a felnőttek játékaival a kicsinyekkel, a természettel kapcsolatos mondókák stb.

A gyerekeknek a mesehallgatás lelki szükséglet, minden nap hallgassanak mesét. A mese a valósággal össze nem egyeztethető, története „mesebeli”. Ugyanakkor reális gondolatokat is közvetít: például, hogy a világban jelen van a jó és a rossz is. Általa a gyerek etikai világképet kap. A népmesék lehetnek: állatmesék, novellamesék, tündérmesék.

Programunknak megfelelően a tartalom összeállításában nagy szerep jut a hagyományokhoz, jeles napokhoz, természeti jelenségekhez, ünnepekhez kapcsolódó mondókáknak, meséknek, találós kérdéseknek, szólásoknak, közmondásoknak. A népköltészeti alkotásokon túl az irodalmi anyagban helyet kapnak klasszikus és mai magyar szerzők gyerekeknek írt művei. Fontos az anyagválasztásban az egyensúly megteremtése.

A versek, mesék ismétlése történhet bábozással, dramatizálással, mimes játékkal. Ez lehet a gyermek első „színházi élménye”.

A mese vagy a népszokások dramatikus felelevenítése a gyerekeket spontán dramatikus játékokra készíteti.

Az óvónő a folyamatban:

- A mindennapos mesélés, verselés, mondókázás során megalapozza a gyermek esztétikai, irodalmi fogékonyságát; anyanyelvünk, szülőföldünk szeretetére nevel.
- Biztosítja a mindennapos meséléshez, verseléshez, mondókázáshoz szükséges nyugodt, szeretetteljes légkört, elegendő helyet, időt teremt.
- A helyes beszédlegzés, stílushoz alkalmazkodó szókinccshasználat, monotonitás kerülése, jó artikuláció, megfelelő hangszín, hangerő, tempó, szünettartás, hangmagasság tudatos és célszerű alkalmazásával mintát teremt.
- A felhasznált irodalmi anyagok összeállításával és a megfelelő előadásmóddal igazi művészi élményt biztosít.

- A drámapedagógiai szemlélet jegyében támogatja a gyermek önálló dramatizálási és bábozási kezdeményezéseit, ezzel segíti önkifejezésének, fantáziájának, szókincsének fejlődését.
- Az életkornak megfelelően választja meg a bemutatott irodalmi alkotást.

Összegzés

Az óvodában szerzett irodalmi élmények és a népköltészet értékközvetítő hatásai a fejlődő személyiség irodalomhoz való későbbi viszonyát befolyásolják.

„Ezt a kincset nem lehet médiára, könyvre, kazettára bízni. Véren át és leken át, tenyérből tenyéren, testtel a testhez érve, zöldellő búzacsíra fölé hajolva vagy épp az ünnepi gyertyát gyújtva csak az együttes élmény során adható át a hagyomány. Itt és most mutasd neki, tedd meg vele, amikor annak a tettnek ideje van.” /Gabnai Katalin, 1994.)

5.6 ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC

A zenei nevelés minden területén érvényesek *Kodály Zoltán* elvei:

„A zene olyan emberformáló erő, amely kihat az egész személyiségre.”

A zenei nevelésnek a néphagyományból kell kiindulnia, a zenei elemeket közvetlen, élő zenével kell megtanulni, megtanítani. A népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. A zene közvetlenül váltja ki az érzelmeket a gyermekben, ezért elengedhetetlen része a nevelésnek, jelen van a nap bármely szakában, ezáltal kiváló alapot is teremt a képességfejlesztéshez.

Célunk, feladatunk:

- A zene iránti érdeklődés felkeltése, mely által kialakulnak a gyermek zenei élmények befogadásához szükséges képességei.
- A zenei képességek fejlesztésén túl zenét értő és szerető, egészséges lelkű, kulturált, boldog emberré nevelés.

A népdalok, mondókák hozzátartoztak az emberek mindennapjaihoz. A közös dalolásra számtalan alkalom kínálkozott: énekeltek, hogy oldják a munka egyhangúságát: téli estéken a fonóban, nyáron, a földeken és énekléssel ringatták el gyermekeiket is a bölcsőben.

Minden alkalomnak megvolt a maga szokásrendszere, és ehhez kapcsolódtak a dalok is, melyekhez sokszor hangszeres kíséret is társult. Ezekre a néphagyományokra építve alakítjuk

ki a zenei nevelést, így juttatva a gyerekeket élményhez, így gazdagítva a nevelés hatásrendszerét, a mindennapok szokásörző tevékenységeit. Itt azok kapnak helyet, amelyek a földhöz, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődést, és az idősök tiszteletét, a felnőttek, a gyermektársak megbecsülését állítják előtérbe. Ezek a tevékenységek szorosan illeszkednek az óvodai gyermeki tevékenységformák sorába.

A zenei nevelés tartalma:

- Népi mondókák
- Dalos játékok
- Zenehallgatás dalanyaga
- Énekes népszokások játécai
- Készségfejlesztés zenei eszközei

A mondókák lehetnek: simogató, csiklandozó, dúdoló, ölbe vevő, lovagoltató, ujj- és tenyérjátékok, cirógató, gyógyító, vigasztaló stb.

A dalos játékok pentaton karakterű, 6 hangterjedelmű dalok: naphívogatók, esővárók, lánykérők, ludas játékok, kifordulás játékok, kapus játékok, állathívogatók, sorjátékok, csúfolós stb.

A zenehallgatás anyagát az óvónő választja meg: többségében népdalok, de válogatunk a műdalok közül is.

Az óvodában játszható énekes népszokások:

Azok közül válogathatunk, melyek megfelelnek a gyerekek életkori sajátosságainak., kapcsolódnak az évszakok változásaihoz, az évente visszatérő naptári ünnepekhez. Ilyenek:

- **Lucázás:** Luca napján kis pohárcákba búzát ültetünk, melyet kihajtás utána gyerekek hazavihetnek a karácsonyi asztalra. A fiúk kotyolni járnak, csoportról csoportra mennek, elmondják jókívánságaikat, mondókáznak, énekelnek (a kapott ajándékot összegyűjtik)
- **Pásztorjáték:** A nagyobb gyerekek karácsonykor csoportról csoportra járnak, énekléssel köszöntik a gyerekeket, felnőtteket, így fokozva az ünnepi készülődés, várakozás örömeit.
- **Farsang:** A farsangi mulatságon kívül hozzá tartozik a télcsúfoló, télkergető mondókák mondogatása. Kiszebábot készítünk, amit a multság végén elégetünk, így üzve el a telet, és várva a tavaszt.

- **Komatálzás:** Ez „barátságkötő” játék. A közösen készített finomságokat „komatálba” rakják, és kóstolót visznek a többi csoportnak, akik ezt visznozzák.
- **Pünkösdlés:** Ez a játék a lányok pünkösdjárásából áll, melynek során pünkösdi királyt (különléle ügyességi játékokkal) választanak. A lányok házról házra járnak, és elmondják köszöntéseiket és jókívánásaikat. A legkisebb lány a pünkösdi királylány, feje fölé kendőt tartanak és rózsaszirmokat hintenek szét.
- **Lakodalmas játék:** A játék az igazi lakodalom eseményeit utánozza, csujjogatókkal, névcúfolókkal tarkítva: párválasztó, lánykérő, kapus és egyéb dalos játékokat játszanak.

A készségfejlesztés zenei eszközei, elemei:

A ritmus- és dallammotívum, egyenletes lüktetés visszaadása, a tempó, a dinamika, hangmagasság érzékeltetése, éneklése, tiszta és csengő hangképzés. A zörejek megkülönböztetése; természet hangjai, emberi- és állathangok, hangszerek és a környezet hangjai alapján.

A néptánc és a népi hangszerek:

A gyerekeknek nagyon izgalmas a különféle hangszerekkel való ismerkedés. A hangszerhasználat különösen fontos a zenei készségfejlesztésben. Lehetőség van a népi hangszerek megismerésére: köcsögduda, doromb, citera, furulya, lopótök dudu, hegedű, dob, levélsíp, nádsíp, fűzfa súp, stb. A néptánc az óvodában a felnöttek táncát jelenti, mert a bonyolult lépések nem felelnek meg az óvodás korú gyermek mozgásfejlettségének. Azonban a gyermekjátékokban előforduló egyszerű táncos mozgások fejlesztik a gyermekek ritmusérzékét, mozgását, és előkészítik a későbbi néptánc tanulást.

Az óvónő a folyamatban:

- A zenei nevelés megköveteli, hogy az óvónő szeressen, és tisztán énekeljen.
- Az ölbéli játékokkal, népi gyermekdalokkal, énekes játékokkal a gyermeket zenei élményekhez juttatja. Az óvodapedagógus éneke, és hangszeres zene segítségével, közös éneklés és a zenei alkotókedv felkeltésén keresztül, ébren tartja zenei érdeklődését.
- Megteremti a zenei nevelés alapvető feltételeit (légkör, hely, idő).

- Igényesen válogatja az énekes népi játékokat, illetve a kortárs és klasszikus művészeti alkotásokat, mivel ezek fontos szerepet játszanak a gyermek zenei készségeinek, képességeinek, kreativitásának fejlesztésében (éneklési-, zenei-, hallás-, ritmus készség, zenei formaérzék, alkotókészség).
- Teret, lehetőséget teremt a gyerek zenei önkifejezőmódjának gyakorlására.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásánál figyelembe veszi a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó és a migráns gyermekek hovatartozását.

Összegzés

A gyerek zenei képességeinek alapozását sokrétű zenei eszközrendszer segíti. A zene érzelmekre hat, élményt nyújt, aminek hatása életre szól.

5.7 MOZGÁS

Az óvodába kerülő gyermek természetes szükséglete a mozgás. Segítségével tapasztalja meg önmagát, a körülötte levő személyi és tárgyi világot. A mozgásfejlesztés a gyermek egész személyiségének alakítására, formálására irányul és átszövi a gyermek minden tevékenységi területét. Jelentős hatással van a gyermek értelmi képességeire, egészségére, érzelmi és szociális fejlődésére.

Célunk, feladatunk:

- A természetes mozgáskészségek fejlesztése, stabilizálása.
- A mozgáselemek beépülése a természetes mozgások sorába.
- Az egészséges testi fejlesztés, melynek tartalma:
  - a testi képességek és az ellenálló képesség alakítása, a szervezet erősítése;
  - differenciált terheléssel az egyensúlyérzék, a ritmusérzék, a motorikus képességek fejlesztése, a testséma és a helyes testtartás kialakítása;
  - a térbeli, időbeli tájékozódás fejlesztése;
  - a mozgásműveltség, a mozgáskoordináció fejlesztése, különösen a népi mozgásos és egyéb játékok által;
  - rendszeres, aktív mozgáshoz szoktatás, a mozgásszükséglet fenntartása;
  - egészségóvás megelőzéssel.

Az óvónő a folyamatban:

- Tapasztalatokat szerez a gyermek mozgásfejlettségi szintjéről, a család mozgáskultúrájáról.
- A mozgásszükségletek kielégítéséhez olyan feltételeket teremt, melyek a gyerekek mozgásörömét kielégítik, aktivitásra készítetnek.
- A játéktevékenység során mozgásos játékokat kezdeményez, az egyéni kezdeményezéseket erősíti.
- Céltudatosan tervezi a népi mozgásos játékokat a szabadban és a teremben.
- Figyelemmel kíséri a betegségből visszatért gyermek állapotát, az egyes gyerekek terhelhetőségének határait.
- A szervezett testnevelés fejlesztő hatását tudatosan tervezi.
- A foglalkozásokon a pozitív megerősítés, az óvónői mozgásminta mutatása, a jókedvű mozgás dominál.

Az udvar adta lehetőségeket is kihasználjuk, megfelelő időjárási viszonyok mellett itt is tartunk testnevelési foglalkozásokat, ahol nagyobb és változatosabb terület áll a gyermekek rendelkezésére. A mindennapos mozgás során célunk a kellő aktivitás és terhelés, a minél több mozgás biztosítása. A tevékenységek jó hangulatban valósulnak meg, így segítve a gyermek egészséges testi fejlődését, társas kapcsolatainak alakulását.

A népi életmód, a gyermeket körülvevő szűkebb és tágabb környezet, a közösségi élet szokásai mind-mind sokoldalúan biztosították a felcseperedő gyermek számára a mozgás lehetőségét. A szülői háznak, a kortársaknak kiemelkedő szerepük volt abban, hogy hogyan fejlődött a kisgyermek mozgása, és általában a személyisége.

A mozgás tartalma

- szabad mozgástevékenység
- szervezett testnevelés (testnevelés foglalkozások, frissítő, mindennapos testnevelés)

Szabad, spontán mozgás

A szabad, belülről motivált mozgás legfőbb színtere az óvoda udvara, ahol az udvar fái, szintkülönbségei, udvari játékaik biztosítják a sokoldalú tapasztalatszerzést, a mozgásigény kielégítését. A mozgásos népi játékok is elsősorban a szabadban történnek. Az őszi, tavaszi, nyári időszakban különféle labdajátékok (pl. falhoz verő vagy labdaiskola, labdaugrató, labdagurító, labdacica, célba dobások,) játszhatók. A küzdő játékok közül (pl. a várháborúk

emlékét idéző métázás, ki az erősebb játékok vagy párviadatok, - ujjhúzás, öklelőzés, kötélhúzás, birkózás, só törés, kakasviadal – az erő, ügyesség fejlesztésére kiválóan alkalmasak. A gyermekek különböző terepeken gyakorolhatják a természetes és egyéb mozgásokat: mászások, gurulások, bújócskák, futások (pl.: csuprosdi), járások.

A szabad tér, a nagy terület jó lehetőséget nyújt a fogójátékoknak (pl.: lopják a szőlőt, róka és a rucák, kutya fogó, függőfogó); a különféle ügyességi játékoknak (pl.: ugrókötelezés, ugróiskola, avagy kackázás, gólyalábon járás, bakugrás, lovaglőverseny, pányvázás, zsákban futás, téglafutás, patkódobálás stb.).

A téli hónapok kedvelt hagyományos játékaik is nagyon fontosak, és biztosítanunk kell a hozzájuk szükséges eszközöket, területet. Ilyenek például a hóember és hóvár- építés, hógolyózás, szánkózás, csúszkálás, vagy akár a játékként megélt hólapátolás, hó seprés is.

A szabadidőben játszott mozgásos játékoknak is lényeges jellemzője, hogy a gyermekek maguk választhatják meg azok témáját, tartalmát, a játszó partnereket, valamint, hogy mindez belülről motivált tevékenység.

A kinti, udvari játékban egyaránt biztosítanunk kell, hogy a gyerekek vigyázzanak magukra és egymásra is.

Szervezett testnevelés

- mindennapok 10-20 perces frissítő, pergő ritmusú, a már begyakorolt mozgásformákból álló gyakorlatai illetve a mozgásos játékaik, melyek tartalmában megtalálhatók a népi hagyományos mozgásos játékok, pl. fogójátékok (kotló-kánya, láncfogó stb.),
- testnevelés foglalkozások heti két alkalommal, melyeket az óvónő szervez, kötelező jelleggel.

Az óvónő a testnevelés fejlesztő hatását tudatosan kell, hogy tervezze, figyelembe véve a gyermekek mozgásfejlettségi szintjét és aktuális fizikai állapotát. A testnevelés olyan gazdag anyag, illetve tartalmi kínálatot nyújt a gyermekeknek, hogy benne mindenki megtalálhatja az adottságainak legmegfelelőbb mozgástevékenységet, vagyis amiben sikerélményhez juthat. Ehhez igazodva, mozgásos tevékenységeinket az újszemléletű- és élményorientált módszerek szerint szervezzük.

A 3-7 éves korú gyermekek részére biztosítanunk kell a megfelelő teret, igyekeznünk kell a szabadban, jó levegőn történő, változatos, színes, játékos, kihívásuktól sem mentes, testnevelési anyagot összeállítani, ahol a gyermekek kipróbálhatják saját képességeiket, kreativitásukat, intelligenciájukat.

Összegzés:

A gyerek a mozgáson keresztül ismeri meg a világot. A nap folyamán állandóan mozgásban van, de tapasztalatok hiányában nem minden mozgásának látja a következményét. A felnőtt próbálkozásának teret adva, türelemmel figyeli próbálkozásait, csak balesetveszély esetén lép közbe.

5.8 RAJZOLÁS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA

A vizuális tevékenység a művészeti nevelés körébe tartozik, mely érzékszerveken, érzelmeken átható folyamat.

A gyermek fogékonysága által minden őt körülvevő környezeti ingerre érzékenyen reagál. A változatos cselekvések biztosítják a gyermek alkotókészségének, fantáziájának csiszolódását, mely által fejlődnek értelmi képességei is. A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekszünk a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

A természetes anyagok sokrétű lehetőséget nyújtanak a manuális tevékenységek gyakorlására. A népi kultúra tárgyai, természetes anyagai, forma- szín- és ízlésvilága ma is követendő modellt állítanak elénk.

A vizuális nevelés lehetőségei közé tartoznak a népi kismesterségek, a népi díszítő művészet alkotásainak megismerése és alkalmazása, a hagyományőrző tevékenységek során. A fenntarthatóság jegyében, a gyermekeknek lehetőséget kell biztosítanunk a különböző eszközökkel, anyagokkal, újrahasznosított, vagy hasznosítható anyagok technikák, technikai alapelemek, és eljárások megismerésére és gyakorlati alkalmazására.

Célunk, feladatunk:

- A gyerekekben formálódjanak a vizuális alkotáshoz, befogadáshoz szükséges készségek.
- A hagyományos óvodai ábrázolás eszközei és technikái mellett ismerjék meg és használják a régi gyermekkor játékkészítő és a népi kismesterségeket őrző technikáit, eszközeit.

- Alakuljon kézügyességük, vizuális alkotókészségük és esztétikai igényük a múlt és a jelen értékei iránt.
- Váljanak nyitottakká, kreativitásuk formálódjon, tudatosság és szemléletváltozás jellemezze őket az újrahasznosítás és fenntarthatóság jegyében.
- Az életkornak megfelelő vizuális tapasztalatok nyújtásával, sokszínű, összetett tevékenységek biztosításával a gyermek váljon képessé a képi, térbeli megjelenítésre, alakuljon képi gondolkodása és törekedjen a belső képek gazdagítására.
- Az ábrázoló tevékenységgel éljen át örömteli cselekvést, kreativitást és a biztonságos önkifejezést.

Tartalma:

A hagyományörző program sajátosságai alapján a hagyományos óvodai ábrázolás technikái és eszközei mellett – melyben kiemelt hangsúlyt kap a fenntartható és környezettudatos kreatív gondolkodás-, megjelennek

- a népi kismesterségek technikái is:
  - agyagozás
  - nemezelés
  - hímzés
  - fonás
  - szövés
- jeles napok „jelkép-készítő” technikái:
  - tojásfestés, írókázás
  - gyertyaöntés
  - mézeskalácssütés és díszítés

Ajánlatos a természetes anyagok beszerzése. A gyapjú szárazon (fonás, szövés, sodrás) és nedvesen (nemezelés) is felhasználható. A méhviasz alkalmas tojás írókázásra, batikolásra, gyertya készítésére. A játékeszközöket segítséggel a gyerekek is elkészíthetik: rongybabákat, csutkababát, sátozt, kunyhót, gyermekláncfű koszorút, természetbábokat, krumpli puskát, stb.

A jeles napokra való készülődésben a gyerekek is részt vesznek és igyekszünk a családokat is bevonni:

- adventi időszakban mézeskalácssütés, díszítés
- Luca búza vetése
- Karácsonyi gyertyaöntés, díszkészítés (pl. szalmából)

- Farsangi maszkkészítés
- Húsvéti előkészületek, barkácsdélután tojásfestéssel, díszkészítéssel
- Pünkösdi koszorúkészítés

A szükséges anyagok:

- termések: gesztenye, makk, kukorica, csuhé, búza, zöldségek stb.
- növények: nád, sás, gyékény, szalma, vessző stb.
- állati eredetű anyagok: gyapjú, toll, bőr, méhviasz stb.
- textíliák, fonalak, spárgák, kavicsok, homok, stb.

Az óvónő a folyamatban:

- Segíti a gyermek egyéni és életkori sajátosságaihoz igazodva a képi-, plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó és rendezőképesség alakulását.
- Sokoldalú, változatos tevékenykedéssel biztosítja a gyermek élmény és fantáziavilágának gazdagodását, annak képi kifejezését.
- A gyermek kreatív képességeinek kibontakoztatása érdekében megfelelő hangulati, környezeti, időbeli és eszközbeli feltételeket teremt a mindennapos szabadidős tevékenységekben is.
- Minél több ötletet, változatos megoldási lehetőséget biztosít életkornak megfelelően, tapasztalatok nyújtásával. A téma iránti érdeklődést sokoldalú és érzékletes szemléltetéssel, az érzékletek, felelevenítésével segíti.
- Vizuális képességeket tudatosan fejleszti (szem fixációs működése, vizuális zártág-egészlegesség, vizuális időrendiség, ritmus, helyzet-pozíció, memória, percepció, alaklátás és formaállandóság fejlesztése).
- A foglalkozásokat kötetlen formában szervezi. Alkotó, szabad légkört biztosít a gyermeki ábrázolás ösztönzése érdekében.
- A sokoldalú készség, képesség fejlesztéséhez különböző (eszközök anyagok megismertetése a gyermekekkel) technikákat alkalmaz, a fenntarthatóságot és az újrahasznosítást figyelembe véve.
- Törekszik a gyermeki alkotások közösségi rendezvényeken való bemutatására és a tehetségek bátorítására.
- A népi kismesterségek alkotásainak, népviseletek, a környezet megfigyeltetésével gazdagítja a hagyományos élményanyagot.

Összegzés

A megerősítő légkörű környezetben a gyermek jókedvvel, szívesen alkot. Nyitottsága, magabiztossága alkotásra készíti. Tevékenységének, alkotó munkájának eredményei személyiségének fejlődését tükrözik

3. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Az egészséges életmódra nevelés területén:

- A gyermek önálló a tisztálkodásban, a tisztálkodási eszközök használatában, WC használatkor, fogápolásban, öltözködésben.
- Megfelelően rendeltetésszerűen használja az evőeszközöket, tisztálkodási eszközöket, játékokat és egyéb eszközöket.
- Ismeri a zsebkendőhasználat módját.
- Képes önállóan cipőt kötni, gombolni, teríteni, hajtogatni (terítőt, szalvétát, ágyneműt).
- Ismeri a kulturált étkezési szokásokat.
- Mozgása összerendezett, harmonikus.
- Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
- A gyermek igényévé válik a társas kapcsolat, keresi társai és a felnőttek társaságát.
- Betartja az alapvető viselkedési, udvariassági szabályokat.
- Színesedik érzelmi élete, kialakulnak többek között a következő érzelmei: felelősségtudat, büntudat, büszkeség, együttérzés, empátia.
- Érdeklődik a másik ember iránt, nyitottá válik környezete felé.
- Igyekszik legyőzni az akadályokat, konfliktusokat megoldani.
- Észreveszi, ha valaki segítségre szorul, segítséget nyújt.
- Kompromisszumkészsége kialakul, képessé válik kudarcai elviselésére.
- Viselkedésével alkalmazkodik a társadalom normáihoz.

Az értelmi fejlesztés, nevelés területén:

- Kialakul a szándékos figyelem, szereti a gondolkodást igénylő feladatokat.
- Elemi ismeretekkel bír önmagáról és környezetéről.
- A fogalmi gondolkodás már kialakulóban van.
- Képes gondolatait nyelvtanilag helyes mondatokban megfogalmazni, kifejezni.

- Végig tudja hallgatni mások beszédét, és megérti azt.
- Kialakul kudarctűrő képessége.
- Tudásvágy van benne.
- Képes döntéshelyzetekben a számára és a közösség számára megfelelő választásra, az önálló véleményalkotásra.
- A gyermek szívesen beszél, kérdez.
- Nyelvhasználatában is megmutatkozik a kreativitás.
- Érdeklődik a könyvek iránt.
- Helyesen ejti az egyes hangzókat, nyelvtanilag helyesen fejezik ki magukat.
- Képes a kétirányú kommunikációra (közlés, másokra figyelés).
- Szókincse korának megfelelő.
- Képes gondolatait érthetően, tagoltan megfogalmazni.

Mіндеzen készségek, képességek birtokában a gyermek eljut arra a szintre, hogy sikeresen iskolába léphessen.

A néphagyományőrzésben:

- A néphagyományőrző program által nevelt gyermek összhangban él a természettel.
- Megismeri a múlt értékeit, a környezet szépségeit és védelmét.
- Érzelmileg gazdagabbá, erkölcsileg megalapozottabbá válik gondolkodásmódja, személyisége.
- Kialakul benne a hazaszeretet érzése.
- A közös élmények, a tevékenységek körforgása, a megerősítő szeretet megerősítik a gyermek biztonságérzetét, mely alapja a személyiség kibontakozásának.
- Fogékonnyá válik a népi kultúra alkotásaira.

A játékban:

- Vannak önálló, kezdeményező megnyilvánulásai.
- Bekapcsolódik közös játékba, elfogadja társai ötleteit, gondolatait is, képes az együttműködő, kooperatív játéokra.
- Társas viselkedésében megjelennek az óvoda által preferált viselkedési szabályok, toleráns a másikkal.
- Interakciója gazdag, kulturált, érthető.

- Életkorának megfelelően alakul figyelme, önfegyelme, kitartása, kudarctűrése, felelősségtudata és problémamegoldó képessége.
- Játékában fellelhetők a nemi szerepekre jellemző magatartásmódok, de a nemi sztereotípiák erősítése, tudatos kerülésének (nevelői) nyomai is fellelhetők (kisfiú is bátran választhat pl. babakonyhai tevékenységet).
- Azon felül, amint a program elején már említettük, a néphagyományőrző szemléletű játéktervezés érzelmi többletet ad. Ezen közeg által a gyermek játéka felszabadult, tartalmilag gazdagabb, személyisége a lehető legjobban kibontakozhat.

A játék tudástámogató, tudásmegosztó személyiségfejlesztő hatása nagyban hozzá járul, az iskolaérettség eléréséhez.

A tanulásban:

- A gyermek eljut az önkéntelen tanulástól, a szándékos, önkéntes, cselekvéses tanuláshoz.
- Motiválttá válik a tanulás iránt.
- Kialakul feladattudata, feladattartása.
- Sikerorientálttá válik, kudarctűrése kialakul.
- Képes lesz tapasztalatainak, tudásának élményeinek megfogalmazására, a különféle helyzetekben való alkalmazására
- Tanulás és tudásvágya alap igényévé válik, mely minden tevékenységében megjelenik.

A munka területén:

- A gyermek megtanulja megbecsülni és elismerni a saját és mások munkáját.
- Az együtt munkálkodás érzelmi élménye közösségformáló, megalapozza a gyermek közösség iránti igényét.
- A gyermek a közösség hasznos tagjává válik.
- Kialakul a segítségnyújtás igénye.
- Megalapozódik a gyermekben a másról, másokról való gondoskodás igénye.
- A munka jellegű tevékenységek is biztosítják a gyermekek személyiségének fejlődését, mind értelmi, lelki, szociális és testi fejlettség tekintetében, melyek által a gyermekek eljuthatnak az iskolakezdéshez, szükséges fejlettséghez.

A külső világ tevékeny megismerésében:

- A gyermek olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.
- A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszony alakul ki a természethez, az emberi alkotásokhoz, megtanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.
- Ismeri a helyi hagyományok, szokások, és a tárgyi kultúra értékeit.
- Ismeri a közvetlen környezetében található épületeket, háztípusokat, építmények formáit, építőanyagokat, külső, belső díszítéseket, egyéb építményeket.
- A gyermek ismeri társai nevét, jelét, az óvoda dolgozóit, saját személyes adatait.
- Tudja az évszakok nevét, jellemzőit, a napszakokat, észreveszi a világosság – sötétség váltakozását és hatását a növények, állatok, emberek viselkedésére.
- A gyermek megnevezi testrészeit, érzékszerveit, azok funkcióit.
- Ismeri az emberi kultúrákat, emberi érzelmeket, emberi szerepeket, kapcsolatokat.
- Ismeri a rendőrség, mentők, tűzoltók és az orvos munkáját.
- Ismeri a természet élővilágának változásait a születéstől a növekedésen, átalakuláson, fejlődésen át a pusztulásig. (ember, állat, növény)
- Ismeri a közlekedés eszközeit, (vízi, légi, szárazföldi) gyakorlott az alapvető közlekedési szabályokban.
- Ismeri a természetbeni mozgásokat, ember, állat, természet, időjárás hangjait, a levegő tulajdonságait
- Ismeri a környezetében található növényeket, (fa, virág, zöldség, gyümölcs) azok fejlődése, és az időjárás változása közötti alapvető összefüggéseket, az időjárás hatását az élővilágra.
- Ismeri háziállatokat, vadonélő állatokat, közvetlen környezetében lévő állatokat, azok élőhelyeit, életmódjukat, lakásukat, táplálkozásukat.
- Ismeri a színeket, azok világosabb, és sötétebb árnyalatait.
- Ismeri az égitesteket, és a nappalok, éjszakák váltakozását.
- Képesek jól ismert (de meg nem nevezett) tulajdonságok szerint válogatás folytatására, sorba rendezés kiegészítésére, saját szempontú válogatás, sorba rendezés végzésére, összehasonlításukat szóban kifejezni, mások megállapításainak igazságát megítélni.
- Értik és helyesen használják a mennyiségekkel, halmazokkal kapcsolatban az összehasonlítást, kifejező szavakat.

- Képesek önállóan hosszúság jellegű mennyiségeket összemérni.
- Képesek két halmazt párosításokkal összemérni.
- Elő tudnak állítani különféle elemekből különféle elrendezéssel, bontással ugyanannyit, többet, kevesebbet.
- Tud számlálni legalább 10-es számkörben.
- Azonosítani tudnak különböző helyzetükben is egyező alakú tárgyakat, síkbeli alakzatokat, másolással megépíteni a mintával megegyező elemekből és színben, nagyságban eltérő elemekből kirakni térbeli és síkbeli alakzatokat.
- Képesek geometriai tulajdonságok szerint térbeli és síkbeli alakzatokat szétválogatni, egyszerű tulajdonságokat megnevezni.
- A térbeli tájékozódásban elérhető a jobbra-balra irányok és állások megkülönböztetése, értik és követni tudják az irányokat, illetve helyeket kifejező névutókat.

Mese, vers területén:

- Az óvónői minta alapján a gyerek szókinccse gazdagodik, kiejtésük csiszolódik. Anyanyelvi, irodalmi szépérzéke tökéletesedik.
- A mondókák mondogatása közben, azok közös játszásával erősödik az egymás iránti figyelem.
- Ritmikusságuk és a hozzájuk kapcsolódó mozdulatok levezetik mozgásfeszültségét, mozgását összerendezettebbé teszik, és képesek jobb kedvre deríteni másokat.
- A népmesék, irodalmi művek hallgatásával alakul, fejlődik a gyerek világgépe, a cselekményük állásfoglalásra, véleményalkotásra készíti őt.
- Különféle érzelmeket vált ki a gyerekből: átéli az örömet, boldogságot, lelkesedést, sikert, de a bánatot, igazságtalanságot, szomorúságot is.
- A népmesei minták hatására alakul konfliktuskezelési módja, problémamegoldó képessége.

Rajzolás, mintázás, kézimunkázás:

- A gyermek a technikák gyakorlása során mindig átéli az alkotás örömét, és ez a sikerélmény újabb alkotásra készíti.
- Formálódik alkotó képzelete, önkifejezési módja, esztétikai érzéke.
- Problémamegoldó készsége fejlődik, kezdeményezővé válik, erősödik önbizalma.

- A természet és a természetes anyagok hozzájárulnak a természettel való együttélés folyamatosságához.
- A természet látványa segíti a vizuális percepció fejlődését.
- A gyerek alkotókészsége, fantáziája csiszolódik, mely hat értelmi képességeire is.
- Alakul képszerű gondolkodása, fogalomalkotása konkréttá válik.
- A maguk által készített játékok színesítik játéktevékenységüket, alkotásra képes emberré teszik őket, miközben finommotoros készségük fejlődik.

Ének-zene, énekes játék, gyermektánc:

- Azok a mondókák, melyek személyes kontaktust teremtenek az óvónő és a gyermek, valamint a gyermek és a gyermek között (pl. ölbé vevős, cirógató), pozitív érzelmeket keltenek, fontos szerepet játszanak az érzelmi kötődés, a bizalom kialakulásában.
- A kiszámolók segítik az igazságos döntést, a konfliktusok kezelését, megelőzését.
- A küzdőjátékok erősítik a fiúk egészséges küzdőszellemét, a nemi hovatartozásukat. Míg a dalos játékok a lányok számára a lányos mozgás és viselkedés szabályait közvetítik.
- A dramatikus énekes játékok a felnőttek viselkedési szokásait adják vissza.
- A zene és a gyermekjátékokban előforduló egyszerű táncos mozgás fejleszti a gyermek mozgásának összeszedettségét, a fegyelmezettséget, kialakul a gyermek harmonikus, ritmikus mozgása.
- A hangszeres játék felkelti a gyerek érdeklődését, zenei alkotókedvét, különleges világot teremt.
- A zenei nevelés jótékonyan hat a gyerek érzelmvilágára, megalapozza a zenei befogadás képességét.

A mozgás:

- A testnevelés, a szabad mozgásos tevékenység, a szervezett játék, összetett hatás és eszközrendszerrel biztosítja a személyiség komplex fejlődését.
- Gazdag ingerrepertoárja hatására megvalósul az érzékelés differenciálása, integrációja, vagyis segíti a totális érzékelő apparátus kialakulását, amely a későbbi tanulási teljesítmény sikerének egyik alapfeltétele.

- A rendszeres, céltudatos testedzés elősegíti a testséma kialakulását, az értelmi képességek, a beszéd fejlődését, játékon keresztül befolyásolja a gyermekek érzelmi, akaratilag életét, motivációs rendszerét.
- A mozgásos játékok közösségformáló ereje elősegíti a szocializációt, az alkalmazkodás fejlődését.
- Általa és benne bővülnek a gyermek ismeretei a világról és önmagáról, ezáltal pedig egyre kompetensebb, adekvátabb viselkedésre lesz képes.
- A programban a mozgásfejlesztés tartalma bővül a népi sportjátékok nyújtotta mozgásformákkal, a népi játékok alapmozgásaival, a néptánc mozgásainak egyes elemeivel.

4. INKLÚZIÓ, INTEGRÁCIÓ

„Mégiscsak van valami, amitől változik az ember. Attól, ha van valaki, aki olyannak szereti és fogadja el, amilyen. Pont olyanként. Elálló fülekkel, néha egy kis füllentéssel, egy kis hengegessel. Nem fognak visszasimulni a fülei, nem fog sokkal kevesebbet füllenteni és hengegni – csak egy kicsivel kevesebbet, egyszóval változni fog.”/Ancsel Éva/

Óvodánk pedagógiai légkörét, az itt dolgozók szemléletét áthatja az inkluzív (befogadó) pedagógia elveivel való azonosulás, a fokozott differenciálásra törekvés, hiszen minden gyermek más és más. Óvodánk pedagógiai munkájának és programjának fontos célja minden gyermek személyiségének kibontakoztatása, személyiségének fejlesztése. Nagy gondot fordítva a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztésére, fejlődésének segítésére.

7.1 FEJLESZTÉS, TEHETSÉGGONDOZÁS

Óvodánkban pszicho-pedagógus végzettségű fejlesztő szakember foglalkozik az arra rászoruló gyerekekkel. A 3-6 éves kori fejlődési szakaszban megy végbe a különböző észlelési funkciók /látás, hallás, tapintás, téri tájékozódás/ differenciálódása, egyre pontosabb

működése, valamint az észlelési és motoros funkciók fokozatos összerendeződése, integrációja. Az írás, olvasás számolás elsajátításához szükséges pszichikus funkciók integrálódásának előremozdítása, megsegítése, a későbbi iskolai nehézségek megelőzését, csökkentését eredményezi.

A fejlesztés fogalmi meghatározása

A fejlesztés a gyermek életkori és egyéni fejlődési sajátosságaihoz illeszkedő, tudatosan tervezett eljárásokkal történő támasznyújtás.

A fejlesztés formái

- *prevenció*

A szenzitív periódusban alkalmazható megsegítés, az éppen fejlődő pszichikus struktúrák kibontakoztatása, és a begyakorlást segítő inger gazdag környezet kialakítása, biztosítása. A preventív fejlesztés célja, a későbbi tanulási és az ehhez kapcsolódó magatartási problémák megelőzése, tudatos odafigyeléssel, támogatással, a legközelebbi fejlődési zóna bemérésével. A gyermekek óvodába kerülésével kezdődik, és az óvodából való távozásáig tart, és az intézmény valamennyi gyermekére kiterjed.

- *korrekció*

A fejlődési ívben bekövetkezett megakadás, elmaradás rendezésére irányuló fejlesztő pedagógiai beavatkozás. /Különös tekintettel a még egy évet óvodában maradó gyermekekre/

A korrekciós fejlesztés megtervezése, az elakadás szintjéig lép vissza és adekvát eljárásokkal rendezi a funkciózavarokat, elmaradásokat. Ehhez keres speciális módszert foglalkozási formákat, eszközöket.

A teljesítményközpontúság helyett a környezet pontos észlelésére és minél gazdagabb motoros megtapasztalására kell lehetőséget teremteni.

Az óvodai fejlesztés szempontjai

- komplexitás, az egész személyiség fejlesztése
- életkori sajátosságok figyelembevétele
- a fejlődés folyamatos nyomon követése – a fejlesztés mindig a gyermek egyéni tempójához, fejlettségi szintjéhez igazodva történik

- rendszeresség, rugalmasság, a gyermek teherbíró képességének, aktuális állapotának figyelembevétele
- folyamatos bátorítás, ösztönzés, motiváció
- fokozatosság elvének biztosítása, a fejlődési lépcsőfokok betartása
- biztonság, nyugalom biztosítása, elfogadó légkör kialakítása
- indirekt megközelítési módok előtérbe helyezése
- egyéni és mikrocsoportos tevékenykedés, amelyben fontos a játékoság, kreativitás, biztosított a sikerélmény, az öröm
- a fejlesztő munkában kiemelt jelentőségű a mozgásfejlesztés, általános transzferhatása miatt, mivel az idegrendszeri struktúrák közötti kapcsolatokat közvetlenül erősíti, fejleszti
- a fejlesztés leghatékonyabb módja, az életkornak legmegfelelőbb tevékenység, a játék.

7.2 AZ ÓVODAI FEJLESZTŐ ÉS GYÓGY- PEDAGÓGIAI MUNKA CÉLJA

Az óvodai fejlesztő pedagógiai munka legalapvetőbb célja a tanulási nehézségek kialakulásának megelőzése. Sajnálatosan egyre nő azoknak a gyerekeknek a száma, akiknél már az általános iskola első osztályának megkezdése után egy-két hónappal tanulási, illetve magatartási problémák mutatkoznak. Az eredeti teljesítmény problémákhoz rendszerint viselkedés zavarok is kapcsolódnak. A sorozatos kudarcélmények az esetek nagy részében másodlagos neurotizációhoz vezetnek. A megelőzés fontosságát szem előtt tartva az óvodának meghatározó szerepe van a gyerekek iskolai teljesítésében. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az iskolai tanulást nehezítő tényezők már az óvodáskorban is nagy biztonsággal felismerhetők és ezek diagnosztizálása után már ekkor érdemes elkezdeni a preventív pedagógiai munkát.

A fejlesztő és gyógypedagógus feladatai

Szűrés – diagnosztika (szeptember)

- A gyermek megfigyelése a csoportban, előre meghatározott megfigyelési szempontok szerint (társas kapcsolatok, viselkedés, játék, figyelem, beszéd- kommunikációs készség, munka és feladatvégzés). Konzultáció az óvodapedagógusokkal.

- A gyermek egyéni megfigyelése, vizsgálata. A fejlettségi szint mérésére Bender A, Goodenough, INPP, Frostig és figyelem tesztek, valamint a Sindelar-féle vizsgáló eljárást használunk. Ezek a módszerek nagy biztonsággal képesek előre jelezni az iskolai tanulási problémák veszélyét. A hónap végén az elkészült mérések eredményéről egyéni fogadó órák keretében értesítjük a szülőket. Megbeszéljük a fejlesztés menetét, tartalmát, meghatározzuk az elérendő célokat. Az eredményesebb fejlesztés érdekében igyekszünk a szülőket is aktívan bekapcsolni a fejlesztésbe, hiszen mind a Sindelar, mind az INPP - módszer napi gyakorlást igényel. Az elmúlt évek tapasztalata az, hogy azoknál a gyerekeknél, akiknél a szüleit is sikerült bevonni a közös munkába, rendkívül hatékony volt a fejlesztés. Visszajelzések alapján, iskolai bevalásuk is gördülékenyebbnek bizonyult.
- A megfigyelések rögzítése a gyermek nyilvántartásában.

Egyéni fejlesztési terv elkészítése, fejlesztő munka (októbertől májusig, ellenőrző mérés januárban)

A fejlesztés két formája: egyéni és kiscsoportos

A fejlesztési terv a feldolgozott információk elemzése alapján készül, és a gyermek egyéni sajátosságainak, hiányosságainak, a fejlődés, érés eredményeinek függvényében alakul folyamatosan

Ellenőrző mérések (májusban) – kontroll vizsgálatok

A fejlesztő pedagógiai munka akkor tekinthető eredményesnek, sikeresnek, ha hatására az adott gyermek, idegrendszeri érése, fejlődése magasabb szintre jut önmagához képest, ha részképességei tekintetében a fejlődés tetten érhető, nyomon követhető, mérhető.

Kapcsolattartás /szülőkkel, óvodapedagógusokkal, logopédussal, Pedagógiai Szakszolgálat szakembereivel/

A szülők együttműködésének elnyerésével lehet közös munkánk hatékony, ehhez éreztetnünk kell, hogy fontos szerepük van, gyermekük fejlesztésében, fejlődésében. Fontos, hogy a szülőt partnernek tekintsük, hogy erősítsük kompetencia érzését. A fejlesztő pedagógus napi kapcsolatban van az óvodapedagógusokkal, jelzéseiket beépíti a fejlesztő munkába, és ötletadással, segíti az óvónők csoporton belüli nevelő-fejlesztő munkáját. Alkalmanként információt cserél az óvoda logopédusával, a közösen fejlesztett gyermekekről. A Pedagógiai szakszolgálat szakembereivel esetenként konzultál.

A fejlesztés részterületei

A mozgás fejlesztése

- *Nagymozgások* (járás, futás, ugrás, csúszás, kúszás, mászás) fejlesztésekor célzott testmozgásokat gyakoroltatunk, a mozgássorokat részekre bontva, nagy ismétlésszámban.
- *Egyensúly* fejlesztése a vestibuláris központ spontán ingerlésével történik, hintázó, ringató, pörgő mozgások közben, valamint különféle egyensúlyozó gyakorlatok (padon járás, kúszás, fél lábon állás), sportjátékok (biciklizés, rollerezés, gólyaláb, billenő rács) segítségével.
- *Szem-kéz koordináció* fejlesztése, különféle eszközökkel (különféle méretű és tapintású labdák, babzsák, papírgombóc, karika) és távolságból, változó nagyságú célokba, dobással, eszköz csúsztatásával történhet, nagyon jók a különféle labdajátékok is.
- *Szem-láb koordináció* fejlesztésére alkalmasak az ugróiskolák, ugráló kötelezés, be- és kilépések, kapura rúgás.
- *Finommotorika* fejlesztése az alapozással kezdődik, amelyben szerepelnek fejemelgetések, hason, háton, függeszkedés, spirálkörzések, vállkörzések, ujjak tudatos mozgatása, gyurmázás, fűzés stb.
- A domináns oldal biztos eldöntése után a domináns kézzel végeztünk gyakorlatokat pl.: labdapattintás, gyűrögetés, morzsolás, válogatás, tépés, vágás, hajtogatás, díszítő munka, fűzés.

Figyelemfejlesztés

Minden tanulás alapja a figyelem, koncentrált figyelem nélkül nem létezhet semmiféle ismeretsajátítás.

Testséma fejlesztése

A környezetben való tájékozódáshoz az első kiindulópont a saját testünk. A testséma fejlődése elválaszthatatlanul összefonódik a mozgásfejlődéssel, a térészlelés kialakulásával. A testséma a test gravitációhoz való alkalmazkodásának, egyensúlyának, az izmok percről percre változó mozgásának megélése. Fejlesztését az utánzómozgásokkal, gesztusjátékokkal végezzük.

testrészek ismerete, tudatosítása (először a főbb testrészek, majd azok részeivel való megismertetése)

- önmaga felismerése – tükörjáték, különféle testrészeken eszközök hordása
- különféle tevékenységek – érintésre adott testrész megneveztetése
- adott testrészre koncentráció – különféle testhelyzetekben mozgások, testrészek és tárgyak – környezet- viszonyainak átélése, megélése – akadálypályákon átjutással

a test személyi zónájának alakítása

- oldaliság alakítása
- a test elülső, hátulsó részének megismertetése
- függőleges zóna
- a feladatok végzése csukott szemmel is
- tárgyhoz viszonyított testhelyzetek gyakoroltatása

testfogalom (a testrészek és azok funkcióinak tudása)

- egyes testrészek fejlesztését célzó mozgások

Percepció fejlesztése

- *vizuális* fejlesztés
  - szemmozgás tudatos kontrollja (pl. tárgykövetés)
  - szemfixáció (pl. kiemelt képrészlet fixálása)
  - vizuális zártág- egészlegesség észlelése (pl. hiányos képek)
  - vizuális időrendiség (pl. történet, esemény képeinek sorba rendezése)
  - vizuális ritmus (pl. szín, forma minta kirakása)
  - vizuális helyzet- pozíció felismertetése (pl. szimmetriaképek)
  - vizuális memória (pl. többütemű gyakorlat bemutatása és aztán lemozgása emlékezetből)
- *alakítás és formaállandóság* fejlesztése (pl. formák körbemozgása, különféle részekből alakzatok összeállítása)
- *tapintásos észlelés* fejlesztése (pl. érzékelő zacskó segítségével – méret, forma, felület, párosítások tapintással)
- *kinesztetikus észlelés* fejlesztése (pl. behunyt szemmel végeztetjük a mozgásokat)
- *térészlelés*
  - a gyermek önmagát helyezi el környezetében
  - térirányok (pl. akadályokon átjutás, fonallabirintus)

- téri viszonyok és verbális megerősítésük (először saját test, térben, majd pedig síkban)
- *auditív észlelés* fejlesztése (pl. különféle tárgyak zöreijhangjai segítségével)
- *keresztcsatornák* fejlesztése
  - vizuális-tapintásos interszenzoros működés fejlesztése (pl. tapintott tárgy megkeresése a vizuális mintában)
  - vizuális-auditív interszenzoros működés fejlesztése (pl. hallott hanghoz tartozó kép kiválasztása)
  - vizuális-kinesztetikus interszenzoros működés fejlesztése (pl. a gyermek felismeri és kiválasztja a hátára rajzolt mintát a vizuális mintákból)
  - hallási-tapintási interszenzoros működés fejlesztése (pl. egy szóban jellemzett tárgy megkeresése tapintással)

Beszéd, kommunikáció fejlesztése

- *beszédészlelés fejlesztése*
  - hallási figyelem fejlesztése, (pl. hangfelismerési, hangkeresési játékok)
  - beszédszervek ügyesítése (légző gyakorlatok, ajak- és nyelvgyakorlatok stb.)
  - ritmusfejlesztés
  - mozgáskoordináció és beszéd összekapcsolása (mondókák mozgással kísérése)
- *beszédértés fejlesztése*
  - spontán beszélgetések, közös tevékenységek közben
  - mesélés
  - szókincsbővítés (pl. szómagyarázat, szógyűjtés)
  - tárgyak megnevezése
  - testrészek megnevezése
  - cselekvések megnevezése
  - térbeli viszonyokat kifejező szavak
  - osztályozás (formák, színek, méret, hasonlóság, különbözőség)
- *nonverbális kommunikáció fejlesztése* (érzelmek kifejezésének eljátszása)

Emlékezet fejlesztése

Az emlékezetfejlesztés során a tanulás tartósságát, az idői tájékozódás fejlesztését, a gondolkodási funkciók fejlesztését célozzuk meg, és a beszédteljesítményt fokozzuk.

- *vizuális emlékezet* fejlesztése (Mi változott meg? Mi hiányzik? memóriajátékok, emlékezetből a látottak felsorolása)
- *auditív emlékezet* fejlesztése, szövegemlékezet fejlesztése (pl. szólánc játék, bővülő szó, ill. mondatok visszamondása, papagáj játék, hangutánzós játékok)
- *formaemlékezet* (a megfigyelt építmény felépítése, forma kirakás minta után, majd emlékezetből, rajz emlékezetből)

Gondolkodás fejlesztése

A gondolkodás fejlődése párhuzamosan alakul a beszédképesség és a látáshoz kapcsolódó képességek fejlődésével.

- *analízis, szintézis* (puzzle, mi hiányzik a képről? egyforma dolgok keresése, keresd a kis képet a nagy képben)
- *csoportosítás, osztályozás, rendszerezés* (tárgyak, állatok stb. megnevezése, csoportosítás adott szempont szerint – szín, forma, méret, azonosság, különbözőség, halmazalkotás tárgyakkal, színezéssel, főfogalom keresése)
- *általánosítás* (gyűjtőfogalomhoz rendelés)
- *összehasonlítás* (különbség, egyformaság, ellentétpárok, szabály felismerési játékok – pl. kakukktojás, dominó)
- *lényegkiemelés* (pl. rövid mesék elmondása)
- *ok-okozati összefüggés* (eseménysorok, képsorok kirakása, megkezdett mondat befejezése, igaz-hamis játékok)
- *aritmetikai gondolkodás* (mennyiségek, számkép és mennyiség egyeztetése, számlálások, összehasonlítások)
- *problémamegoldó gondolkodás* (problémahelyzetek megoldása pl. mit tennél, ha játékok, szerepjátékok)

7.3 SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK ELLÁTÁSA

Bevezető

A XXI. században jogos társadalmi elvárás az óvodai neveléssel szemben, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek is ép társaik körében nevelkedjenek és készülhessenek fel az iskolai életre.

A fentiek közül, intézményünk azSNI-s gyermekek integrált óvodai nevelését vállalta Alapító Okiratában. Tervezett programunk, céljának és feladatának tekinti, hogy az óvodai nevelést és fejlesztést követően -7 éves kor körül- ezek a gyermekek is a képességeiknek megfelelő iskolatípusba kerüljenek.

Integráció fogalma

Az oktatáspolitikai hosszú ideig a speciális nevelési igényű gyermekek elkülönített nevelését preferálta, a többségi intézmények hatékonyságának növelése érdekében. (szegregáció). A gyógypedagógiára, a különböző típusú fogyatékosokat ellátó intézmények kialakulása volt jellemző. Az elv az volt, hogy a hasonló problémákkal küzdő gyerekek, a számukra előnyösebb, speciális feltételek mellett fejlődhetnek a legjobban. Az elmúlt évtizedekben az elkülönítő gyakorlattal szemben megjelent az együtt nevelés irányzata is. Pozitív tendenciaként figyelhető meg, hogy az integráció az óvodákban kezdett el elsőként és leggyorsabban terjedni. Az óvodai nevelés kevésbé teljesítmény centrikussága mellett, fontos megemlíteni az óvodapedagógusok nyitottságát is. Az integráció tudatos megszervezéséhez a törvényes háttérrel a közoktatás és benne az óvodák részére a hatályban lévő jogszabályok adnak. Jelenleg, a magyar közoktatás egyik legfontosabb, középtávon érvényesítendő céljának az integrációt tekinti. Magyarországon az összes oktatási intézménynek fel kell készülnie arra, hogy az integráció elősegítése érdekében biztosítsák a különböző képességű és gyermekek együttnevelését. Az egyenlő esélyek megvalósulásának alapfeltétele, hogy olyanná kell formálni a befogadó közeget, hogy a gyermek jól tudjon benne fejlődni, és már gyermekkorban megtalálja helyét a társadalomban.

Az integráció szükségessége

A 3-7 éves korú gyermekek fejlődési sajátossága, hogy a megtapasztalt események, történések, közösségi és egyéni élmények kihatnak a későbbi társadalmi szemléletük alakulására. Ezért nagyon fontos, hogy már ebben a korai életszakaszban megtapasztalják társaik különbözőségeit. A tapasztalatok feldolgozását megfelelő pedagógiai módszerekkel segítve kialakul a toleranciájuk. A befogadásra irányuló nevelési feladatok megoldása csak egy része a feladatoknak. Kapcsolódó feladatsorokat kell megoldani ahhoz, hogy a befogadás maximális és elégséges sérülés-specifikus fejlesztéssel párosuljon, melynek eredménye a saját magát is elfogadó, teljes életet élő ember.

Az integrált nevelés-oktatás előnyei

A sajátos nevelési igényű gyermek szempontjából:

- Megtanulja, hogy ő más.
- Konfliktuskezelő stratégiákat sajátít el.
- Megtanul harcolni.
- Megsokszorozott szociális kölcsönhatások érik.
- Társadalmilag elfogadott magatartás-repertoárt sajátít el.
- Fejlődik az alkalmazkodó képessége.
- Szocializációja magasabb szintet ér el.

Az ép gyermek szempontjából:

- Beépül a másság tapasztalata.
- Kialakulnak morális értékek (empátia, segítőkészség, tolerancia).
- Megtanulja az együttműködés más formáit.
- Saját egészsége, épsége felértékelődik.
- Elfogadóvá válik.
- Önismerete, önértékelése erősödik.
- Fejlődik az alkalmazkodóképessége.

Az SNI gyermekek óvodai nevelésének céljai a normál pedagógiai célokkal megegyeznek; csupán a megközelítési módban térnek el attól, a diagnózistól, az egyéni pszichés és mozgásállapottól függően. Speciális részcélokkal egészülnek ki annak érdekében, hogy ezen kisgyermekek is a lehető legnagyobb önállóságot érhék el, így tevékeny tagjává váljanak környezetüknek, majd később a társadalomnak.

Alapelvként követendő az ENSZ által 1959-ben deklarált közlemény a GYERMEK JOGAIRÓL, miszerint:

"... A gyermeket különleges védelem illeti meg, és a törvény és más eszközök által nyújtott lehetőségek, hogy fizikailag, szellemileg, erkölcsileg, lelkiileg és társadalmilag egészségesen és normálisan tudjon fejlődni, szabadságban és méltóságban. Az erre a célra hozott törvényekben a gyermek felsőbb érdeke legyen a döntő és meghatározó szempont.

-... A fizikailag, szellemileg vagy társadalmilag hátrányos helyzetű gyermeknek meg kell kapnia az állapota és helyzete által megkövetelt kezelést, nevelést és speciális gondozást."

SNI gyermek ellátásának irányelvei

Az SNI gyermek fejlesztésének alapjául az illetékes Szakértői Bizottság illetve a Pedagógiai szakszolgálat szakvéleménye szolgál. A közoktatási törvény értelmében az SNI gyermeknek joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön.

A program arra épít, hogy az SNI gyermekek mintaként tekintik és érzelmileg kötődnek ép kortársaikhoz. Ez részükre spontán létrejövő húzóerőt jelent. Énképük és önértékelésük pozitív irányba fejlődik, csökken a függőségi beállítódásuk, nem hatalmasodik el rajtuk a sérültség tudata.

- Az ép gyermekek részéről a gyermeki előítélet-mentességre építünk. Ezzel a későbbi társadalmi integrálódás, a természetes elfogadó attitűd kialakulásának alapjait célozzuk meg, valamint azt, hogy megtanulják a segítségnyújtás és az elvárások helyes arányát.
- A társas kapcsolatok során a gyermekekben kialakul a másság természetesnek tekintése, valamint a másik pozitív tulajdonságainak értékelése.

Sajátos nevelési igényű gyermek a csoportba

Fontos, hogy az óvónő példát mutasson, elfogadja őt olyannak, amilyen. Nyerje el bizalmát, erősítse öntudatát. Vonja be a játékba, képességeihez mérten adjon neki feladatokat. Ismerje el teljesítményét, igyekezetét. Építsen kedvező adottságaira. Irányítsa társai felé, mondja el a csoportnak, hogy adott gyermek miben más, mi a problémája, pl. nem beszél. Mondja el, hogy az emberek különbözőek, mindannyian mások vagyunk. Van, aki szépen énekel, vagy gyorsan fut, de mindenki mindent nem tudhat. Együtt, közösen többre vagyunk képesek. Mindenkinek hangsúlyozza ki jó tulajdonságait, a „más” gyermeknek is. A Kincskereső Óvoda minden dolgozója kiemelt szeretettel és türelemmel közeledik a „más” gyermek felé is, a gyerekek ezt látják tőlünk, és ezt építik be személyiségükbe. A nevelés hatására a sérülés arányában a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akaraterőnek, az önállóságra törekvésnek, az együttműködésnek. Mindig annyi segítséget kap a gyermek, hogy önállóan tudjon cselekedni.

A program feladatai:

Az óvodai nevelés általános feladatai az óvodás korú gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése:

- egészséges életmód alakítása;
- érzelmi nevelés és szocializáció;
- értelmi fejlesztés és nevelés.

Minden óvodáskorú gyermek esetében feladat a prevenció és a korrekció, de ezek, az SNI-s gyermekek esetében kiemelt hangsúlyt kapnak

Személyi feltételek

Az intézményünkbe járó - szakértői vélemény alapján- sajátos nevelési igényű gyermekeket több szakember (gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, gyógytornász, szomato-pedagógus, logopédus, pszichopedagógus) és két fő pedagógiai asszisztens segíti.

7.4 A TEHETSÉGGONDOZÁS

„a tehetségben éppen az a szép, hogy él, hogy kiszámíthatatlan, meglepő, hogy utólag úgy evidens, akár egy kör, de előre mégis tökéletesen megjósolhatatlan...” /Pilinszky János/

Az óvodás gyerekeknél tehetségigérettről, tehetségre irányuló hajlamról beszélhetünk. A fejlődés belső menete, és a környezeti hatások (nevelés) szerepet játszanak ennek az ígéretnek a megvalósulásában, alakulásában. A gyerekek adottságai a megfelelő környezeti hatások (család, óvoda, iskola, társak) által fejlődnek képességekké, esetleg tehetséggé. Óvodánk kiegyensúlyozott légkörével, változatos, kötetlen lehetőségeivel segíti, hogy felszínre kerüljenek a gyermekek adottságai, képességei. Korán megmutatkoznak a művészi és pszicho-motoros képességek (testi ügyesség, kézügyesség), zenei képességek (hallás, ritmusérzék), rajzkészség. A rajzkészségnél fontos figyelni azt, hogy mit ábrázol, mennyire lép túl a megszokott sémákon a rajz, a színek formák alkalmazása milyen, s hogy mennyire érzelem gazdag, kifejező az ábrázolás. Óvodáskorban megmutatkoznak a kiemelkedő szociális, esetleg vezető képességek is (pl. empátia, szervező képesség, döntéshozói képesség)

Honnan ismerhető fel a tehetséges óvodás?

A viselkedésjegyek megfigyelésével tetten érhető a tehetség.

- pozitív viselkedésjellemzők: gyorsan tanul, elvont dolgok iránt érdeklődik, kreatív, elmélyült, érdeklődő, kritikus
- negatív viselkedésjellemzők: erős kritikai érzékű, energikus, megszállott, néha nehezen találja meg a hangot társaival, egyenlőtlen fejlődés jellemzi

Sok kiváló képességű gyermek harmonikusan fejlődik, de gyakori, hogy a kiváló képességű gyermek egyéb területeken – pszicho-motoros, érzelmi-szociális téren – lemaradást mutat.

- pszicho-motoros lemaradás. Célszerű a számára olyan feladatokat adni, ahol finomodhat a mozgása, javulhat egyensúlyérzéke.
- érzelmi-szociális lemaradás: pl. nehezen alkalmazkodik társaihoz. A művészet és a testbeszéd segíti az érzelmi érést.

A tehetséges gyermek jellemzői:

- átlag feletti általános képességek (pl. jó memória, fejlett anyanyelvi képesség stb.)
- átlagot meghaladó speciális képességek (nyelvi, zenei, matematikai-logikai, vizuális-téri, testi-mozgásos, szociális)
- kreativitás (pl. eredetiség, rugalmasság, probléma iránti érzékenység)
- feladat iránti elkötelezettség (pl. érdeklődés, versenyszellem, kitartás, emocionális stabilitás), azaz a hajtóerő, motiváció

Tehát tehetséges az a gyermek, aki a kiváló adottságai alapján magas szintű teljesítményre képes valamilyen tevékenységterületen. Az óvodai tehetséggondozás első lépése, a tehetség azonosítása, felismerése. Az óvodai tehetséggondozásban a legfontosabb feladat az elfogadó légkör, tág cselekvési szabadság, gazdag tapasztalásokra lehetőség biztosítása, a gyermek egész személyiségének harmonikus kibontása.

Az óvodai tehetségfejlesztés célja:

- fejlesszük a tehetséges gyermek erős oldalát, differenciált feladatokkal, játékokkal, mélyítsük el tudását
- erősítsük a gyermek esetlegesen gyenge területeit, amelyek megnehezítik vagy megakadályozzák a tehetség fejlődését.
- pihenés, relaxáció lehetőségének megteremtése

A tehetséges gyermek is gyermek, akinek fontos a kikapcsolódás, játék, sport, pihenés.

A tehetséggondozás útjai

- elkülönítés
- gyorsítás pl. vegyes csoportok létrehozásával, vagy korai beiskolázással
- gazdagítás (kiscsoportos formában, ahol többletismereteket kaphat a gyermek)

A pedagógus (felnőtt, szülő) a tehetség kibontakozását segítő tulajdonságai

- türelem
- rugalmas gondolkodás
- kreativitás
- önbizalom
- következetesség
- empátia
- humorérzék
- a gyermek iránti tisztelet
- érezze kihívásnak a feladatot, amit egy tehetséges gyermek fejlesztése jelent

Az alulteljesítő tehetségek

Az alulteljesítő tehetségesek népes tábora még nem igazán ismert populáció a tehetségesek között. A tehetség gyakran jár együtt olyan hátrányos tényezőkkel, melyek jelentős mértékben megnehezítik vagy akár lehetetlenné is teszik a tehetség kibontakozását. Az egyik ilyen hátráltató faktor a megkésett idegrendszeri fejlődés. Intézményünkben kiemelt figyelmet szentelünk ezeknek a gyermekeknek. Célunk felismerni, kiemelni és szakszerű ellátásban részesíteni az érintetteket.

7.5 A HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSE

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai beilleszkedésének és sikerességének záloga a megfelelő minőségű és időtartamú óvodáztatás. A sikeres iskolakezdéshez nélkülözhetetlen alapvető készségek megfelelő fejlesztésének színtere az óvoda, ahol – az agyi érési folyamatok lezárulásáig – megterhelés nélkül, játékos eszközökkel és módszerekkel hatékonyan tudunk fejleszteni. A hátrányos helyzetű családok gyermekei kognitív fejlődésükben öt éves korukra lényegesen elmaradnak a kedvezőbb körülmények között élő

társaiknál. Tudatos óvodapedagógiai munkára van szükség ahhoz, hogy ezeket a hátrányokat óvodai nevelésünk során csökkenteni tudjuk. Kiemelt jelentősége van a szülőkkel történő együttműködésnek, mely a kölcsönös tisztelet alapján valósítható meg. Az együttműködés során az óvodapedagógusoknak és a fejlesztő pedagógusnak – helyzetüknél és képzettségüknél fogva – kiemelt szerepük és felelősségük van. Gyermkeink szociokulturális háttere színes képet mutat. A nagyon jó és az elhanyagoló környezetből egyaránt járnak hozzánk gyermekek. Szeretetteljes, biztonságos, az egyéni különbségeket toleráló légkörben, ésszerű korlátokkal minden gyermeknek esélyt adunk saját erősségeik felismerésére, és a sikerélményre. Elfogadjuk, és tiszteletben tartjuk a másságot, erre neveljük gyermekeinket is. Az embernek önmagával harmóniában kell élnie. Ennek feltétele, hogy testileg-lelkileg egészséges legyen: meg tudja őrizni, helyre tudja állítani jó közérzetét, stabilizálni, védeni tudja önmagát: optimális legyen személyiségének működése, fejlődése. E funkció, e célok eredményes és hatékony szolgálata azt feltételezi, hogy képes lesz a személyes érdekeket szolgáló döntéseket meghozni, azokat végrehajtani és megvalósítani.

Célunk:

A személyre szóló nevelés végső célja az önfejlesztő személyiség, az önfejlesztésre nevelés. Ez magában foglalja az önállóságra nevelést, az egyéniségfejlesztést és az én, a személyes tudat kialakulásának, fejlődésének segítségét. Óvodai nevelésünk célja e képességek megalapozása.

A pedagógusok feladatai:

- a szociális képességek fejlesztése,
- kommunikációs képességek fejlesztése, mint a kommunikáló felek aktivitásának: azaz érzelmi állapotának, magatartásának és viselkedésének aktuális befolyásolási képességének fejlesztése,
- csoportlétre, szervezeti és társadalmi létre való képesség megalapozása és fejlesztése a gyermekeink életkorához illeszkedő ünnepeink megünneplése, versenyek, és számos, az óvodai életre jellemző helyzetek során,
- az együttműködés, a vezetés és a versengés képességeinek megalapozása és fejlesztése a segítő együttműködés rendszeres alkalmazásával, a segítő nevelői magatartás megtapasztalásával, valamint a mozgásos és a különböző versenyjátékok gyakorlása során,

- a kötődés képességének fejlesztése, melynek gazdagsága, ereje és minősége meghatározza a szociális életminőséget, a szociális viselkedést, és a személyiség szociális fejlődését,
- az egészséges és kulturált személyiség fejlesztése érdekében személyes motívumok kialakítása,
- az önkiszolgálási motívumok közé tartozó biológiai szükségletek, a komfortszükséglet a mozgás és élményszükséglet,
- önvédelmi motívumok fejlesztése az egészséges életmódra nevelés, a konfliktusok kezelésére történő nevelés kapcsán,
- a szuverenitás motívumainak kialakítása, mint az önállósulási és öntevékenységi vágy,
- a reális, a képességeket is figyelembe vevő teljesítményértékelés eredményeként az önértékelési motívumok fejlesztése, mint az önbizalom és az önbecsülés,
- a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatása,
- az optimális ideig tartó óvodáztatás biztosítása,
- olyan csoportalakítási elvet kell választani, amely biztosítja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányos elosztását,
- igazolatlan hiányzások minimalizálása,
- a szülők munkába állását lehetővé tevő nyitva tartás kialakítása,
- szókinccs, nyelvi kifejező készség, beszédértés, beszéd észlelés fejlődésének elősegítése,
- az intézményes nevelésbe illeszkedés elősegítése, bizalom, elfogadás, együttműködés,
- egészségtudat kialakítása, táplálkozás,
- korszerű óvodapedagógiai módszerek,
- a gyermekek kezdeményezéseire támaszkodó módszerek,
- differenciálás,
- kooperatív tanulási technikák,
- mozgás- zene felhasználása,
- szülőkkel való partneri együttműködés módszerei,
- a gyermekek fejlődésének nyomon követése, regisztrálása, szükség esetén szakorvosi (fogászat, szemészet, fülészet, ortopédia vizsgálat) kezdeményezése,
- a szociális ellátórendszerrel való aktív együttműködés,
- egyetlen gyermek se maradjon ki az óvodából a szülők szegénysége, az óvoda által kért természetbeni és pénzügyi hozzájárulások fedezetének hiányában,

- a tanulási képességek megalapozása,
- a tanulás és egyéb rész-képesség zavarok kialakulásának megelőzése,
- megoldási késztetés, monotónia tűrés, figyelemkoncentráció,
- az alkotásvágy szükséges szintjének kialakítása,
- tanácsadás a kijelölt iskolával, szabad iskolaválasztással, a halmozottan hátrányos helyzetűek előnyben részesítésével kapcsolatban,
- a sajátos nevelési igényűvé minősítéssel kapcsolatos felvilágosítás, tanácsadás,
- igény és elégedettség mérés abban a két általános iskolákban, ahol az adott évben a legtöbb volt óvodásunk kezdi meg általános iskolai tanulmányait,
- bemutató foglalkozás során volt óvodásaink látogatása,
- személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel,
- a gyermekek egyénre szabott beszoktatásának biztosítása,
- rendszeres napi, vagy heti tájékoztatás a gyermekek fejlődéséről,
- az egyéni fejlesztési napló bejegyzéseinek megbeszélése,
- a gyermekek alkotásainak megmutatása,
- szülők részvételi lehetőségeinek biztosítása a nap bármely szakában, szükség és igény szerint,
- gyermekneveléssel kapcsolatos nézetek kicserélése,
- a család szokásainak és értékrendjének megismerése, megértése,
- a család erőforrásainak feltárása.
- a gyámhatóság kezdeményezésére a kijelölt gyermeket az óvoda köteles felvenni.

7.6 AZ ISKOLAÉRETTSÉG ELÉRÉSÉT TÁMOGATÓ PEDAGÓGIAI MUNKA

Az óvoda-iskola átmenet kérdésköre az óvodai nevelés egyik kiemelten fontos területe. Tudományos kutatások támasztják alá, hogy **az iskolakészültség**, az iskolai tanulásra való alkalmasság **a gyermekek jelentős hányadánál nem éri el** a sikeres, örömet okozó tanuláshoz elégséges alapot jelentő szintet. A kezdeti nehézségek okozta érzelmi behatások befolyásolják a gyermekek iskolai előmenetét: jelentős mértékben csökkenhet a tanulási motiváció, a motivációhiány pedig gátja a későbbi felzárkózásnak is.

Valljuk, hogy a gyermekek iskolára való felkészítéséhez tudatosság, flexibilitás, a szülőkkel való együttműködés szükséges. Elengedhetetlen, hogy ismerjük a gyermekek képességeinek fejlettségi szintjét.

Óvodáskor végére a gyermek, aki iskolaérettként intézményt vált, mindazokkal a kompetenciákkal rendelkezik, amely az óvodásokkal kapcsolatos elvárások sorában szerepelt. Amivel viszont egy iskolásnak rendelkeznie kell, fokozatosan kell megtanulnia.

A kisiskoláskor elérésekor a gyerekek különböző fejlettségi szinten vannak, amely a fejlődésbeli eltérés, az értelmi erők különbsége és a felkészítés változó formáiból adódik. Olyan módszerek alkalmazását tervezzük, melyek lehetővé teszik az egyéni ütemben való haladást, amely a tanulási képesség és a haladás kompetenciáinak kialakulását segíti.

Az óvodás gyermek nem készül direkt módon az iskolára, hanem éli a gyermeki életét, amely játékkal és tanulási helyzetekkel segíti a fejlődését, folyamatosan fejleszti a képességeit. A készülés folyamatos és fokozatos, komplex és differenciált, így az utolsó év célzott lehetőségeket biztosít a gyermekek számára. Amennyiben azt tapasztaljuk, hogy képességei alapján a gyermeknek még egy év óvodai nevelésre lenne szüksége, a szülőkkel való konzultáció során, felajánljuk ezt a lehetőséget is.

Fontosnak tarjuk, hogy a szülői kompetenciát is megerősítsük.

Célunk:

Az óvodából iskolába történő zökkenőmentes átmenet biztosítása. Amely magába foglalja a speciális pedagógiai ellátásra jogosult, a tankötelezettségük megkezdésére halasztást kapott gyermekek részére biztosítandó, iskolakezdésre felkészítő célzott foglalkozások megtartását. Optimális esetben elegendő a gyermek fejlődése szempontjából az óvodai csoportban végzett pedagógiai tevékenység.

Ettől eltérő esetek:

- Amennyiben egyes területen az életkorban elvárható fejlettségi szint elérése kisebb megsegítést igényel, a csoportban a szervezett foglalkozásokon differenciált feladatadásra, és a játéktevékenységen keresztül megvalósított egyéni fejlesztésre kerül sor mely az óvodapedagógus, vagy az óvodában dolgozó további szakemberek feladatai közé tartozik.

- Ha ez nem bizonyul elegendőnek, csoporton kívül egyéni vagy kiscsoportos célzott fejlesztéssel segít a gyógypedagógus vagy a pszichológus.

Intézményen belüli képességfejlesztés:

- Differenciálás: képességekhez mért feladatok adása; feladatok mennyiségében való eltérés; differenciált segítségnyújtás; képességekhez mért munka jellegű feladatok; irányított tevékenységekben csoportalkotás szempontjaiban; szabad játékidőben (fejlesztő és szabályjátékok).
- Mikrocsoportos / egyéni foglalkozás alkalmazása.
- Komplex tevékenységek (festés, rajz, zene)
- Relaxálás.
- Drámajáték.
- A fejlesztő szakemberek mellett pedagógiai asszisztens biztosítása.
- Tehetségfejlesztő szakvizsgálóval rendelkező kollégákkal szükség és igény szerinti együttműködés.
- Speciális foglalkozások ajánlása.
- Montessori eszközök alkalmazása
- Fejlesztő szakemberek támogató tevékenysége: gyógypedagógusok és pszichológusok.

A Gyógypedagógus-Pszichológus munkacsoport feladata a fejlesztési területeknek megfelelően:

- A bevált módszereket, eszközöket megossza az óvodapedagógusokkal, pedagógiai asszisztensekkel.
- Félévente (január, június) írásbeli értékelést készít az érintett gyermekekről, melyet az óvodapedagógus -konzultálva a gyógypedagógus vagy pszichológus kollégával - az egyéni fejlesztési terv részeként kezel.

- Játék és/vagy játékos feladatokat (pl. feladatlap, játékeszközök) ajánljon, esetleg készítsen az óvodapedagógusok számára.

Intézményen kívüli képességfejlesztés:

- Pedagógiai Szakszolgálat szolgáltatásai
- Tehetségpont ajánlása, felkeresése
- Élményszerző programok keretén belül: színház, múzeum, könyvtár látogatás.

Az iskolák elvárásai tapasztalataink szerint eltérőek lehetnek; ezért a lehetőségeink függvényében feltérképezzük a befogadó, elsősorban a kerületi iskolák elvárásait, melyekről az érintett szülőket időben tájékoztatjuk.

5. GYERMEKVÉDELEM

Az intézményben gyermekvédelmi felelős tevékenykedik, aki koordinálja a gyermekvédelmi munkát. Ha az óvoda a gyermeket, veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól. A gyermekvédelmi felelős személyéről, elérhetőségéről a szülőket a tanév elején tájékoztatjuk. A házirendben meghatároztuk azokat a védő-óvó eljárásokat, amelyeket a gyermekeknek az intézményben való tartózkodás során be kell tartaniuk.

Célunk:

- A prevenció, a gyermek hátrányos helyzetének csökkentése, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése illetve segítségnyújtás.
- Együttműködés a családokkal, különböző szakemberekkel.
- Olyan feltételek megteremtése, ahol minden gyermek biztonságban és jól érzi magát, képességeit és tehetségét a lehető legjobban ki tudja bontakoztatni.

A gyermeknek joga:

- hogy a nevelési-oktatási intézményben, biztonságban és egészséges környezetben neveljék, óvodai életrendjét – pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével,

sportolási, étkezési lehetőség biztosításával – életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki.

- vallási és világnézeti meggyőződésének megfelelő oktatásban és nevelésben részesüljön, mely az óvodai nevelési időn kívül szervezhető.
- képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben részesüljön.
- nem állami, önkormányzati intézményben vegye igénybe az óvodai ellátást.
- személyiségi jogait, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez való jogát az óvoda tiszteletben tartsa.
- állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátásban részesüljön.

Az óvodai nevelés során a gyermek személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, védelmet kell számára biztosítani a fizikai és lelki erőszakkal szemben. A hátrányos megkülönböztetés tilos! Az óvodai nevelés és nevelést-oktatást kiegészítő pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele ingyenes. Minden gyermek számára biztosított az óvodai neveléshez való egyenlő hozzáférés. A beilleszkedési zavarral, magatartási rendellenességgel küzdő gyermek közösségi életbe való beilleszkedését elősegítő rehabilitációs célú foglalkoztatásra jogosult, amelyet az óvodai nevelés vagy a nevelési tanácsadás keretében kell megvalósítani. A gyermeknek joga, hogy családja anyagi helyzetétől függően kérelmére ingyenes vagy kedvezményes étkezésben részesüljön. A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztését, a gyermek fogyatékosságának megfelelő szakemberek végzik, nevelési időben.

A szülő jogai

- A szülőt megilleti a nevelési intézmény szabad megválasztásának joga.
- Az óvodai nevelés nyelve a magyar, illetve a nemzeti és etnikai kisebbség nyelve.
- A szülők joga igényelni, hogy az óvoda a nevelési programjában és tevékenységében a tájékoztatást és az ismereteket többoldalú módon közvetítse.
- Megismerni az óvoda nevelési programját, házirendjét.
- Tájékoztatást kapni gyermeke fejlődéséről, magatartásáról, nevelésében tanácsot, segítséget kapni.
- Kezdeményezni az óvodaszék vagy a szülői munkaközösség létrehozását.

A szülő kötelessége:

- biztosítani gyermeke – óvodai nevelés keretében folyó – iskolai életmódra felkészítő foglalkozáson való részvételét.
- hogy megtegyen minden tőle elvárhatót gyermeke fejlődéséért.
- elősegítse gyermekének a közösségbe történő beilleszkedését.

Gyermekjóléti alapszolgáltatások:

A gyermekjóléti alapellátások a személyes gondoskodás keretébe tartoznak. Az alapellátás a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, jólétét, a családban történő nevelésének elősegítését, a veszélyeztetettség megelőzését, kialakult helyzet megszüntetését, a gyermek családból történő kiemelésének a megelőzését szolgálja.

Az óvodai gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A szülő kérésére a különböző segélyek, ellátások igénylésével kapcsolatos kérelmek előterjesztése a gyermekjóléti szolgálat felé.
- Tájékoztatja a szülőket a gyermek számára szervezett szabadidős programokról.
- Az óvodában a szülők által jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó fontosabb intézmények címét, telefonszámát (Gyermekjóléti szolgálat, Pedagógiai szakszolgálat).
- A gyermek anyagi veszélyeztetettsége esetén rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítását kezdeményezi a gyermekjóléti szolgálat segítségével.
- Gyermekbántalmazás vélelme vagy egyéb pedagógiai eszközökkel meg nem szüntethető, veszélyeztető tényező megléte esetén értesíti a gyermekjóléti szolgálatot.
- Nevelési év elején tervet készít, ezt a feladattervet havonkénti lebontásban készíti el.
- Munkájáról évente beszámolót készít.
- Folyamatosan kapcsolatot tart a családokkal, foglalkozó szakemberekkel, intézményekkel.
- Rendszeresen figyeli a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását.

- Felméri az intézményben a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekeket, és nyilvántartásba veszi őket, és folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermekvédelmi eseteket.
- Felveszi a kapcsolatot szükség esetén az illetékes szervvel.
- Összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodapedagógusok között.
- Családlátogatást végez a csoport óvodapedagógusaival szükséges esetben.
- A gyermek érdekében teendő intézkedésekről az óvodapedagógusoknak tanácsot ad.
- Gyermekvédelemmel kapcsolatos információk átadása, továbbképzéseken való részvétel.
- Szakirodalom figyelése és ajánlása az óvodapedagógusoknak és szülőknek.

Az óvodai nevelőtestület feladatai:

- A nevelés-oktatás során az ismereteket sokoldalúan közvetíteni;
- a nevelés során figyelembe venni a gyermek egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, fejlettségét, fogyatékosságát;
- segíteni a gyermek tehetségének kibontakoztatását;
- segíteni a hátrányos helyzetben lévő gyermek felzárkóztatását;
- baleset esetén a szükséges intézkedést megtenni;
- a gyermek emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartani;
- a szülőket rendszeresen tájékoztatni, kérdéseikre választ adni;
- közreműködni a gyermekvédelmi feladatok ellátásában a gyermekjóléti szolgálattal a fejlődést veszélyeztető körülmények feltárásában, megelőzésében, megszüntetésében;
- felderíteni a gyermek fejlődését veszélyeztető okokat;
- pedagógiai eszközökkel a káros hatások megelőzésére kell törekednie;
- valamint a gyermekvédelmi felelős segítségével intézkedést kezdeményez;
- biztosítani a gyermeket megillető jogok érvényesülését óvodán belül;
- új óvodások befogadását, beilleszkedését elősegíteni;
- gyermeket és családjukat a lehetőségekhez képest minél jobban megismerni;
- problémás esetekben a gyermekvédelmi felelős segítségét kérni;
- közreműködni az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában;
- elősegíteni az integrált nevelést a gyermek problémáinak megfelelően;

- figyelemmel kísérni a rendszeres óvodalátogatást, a hiányzást szükség esetén jelenteni;
- minden rendelkezésre álló eszközzel segíteni a gyermek családban történő nevelését;
- rendszeres családlátogatások, szülői értekezletek, nyílt napok, ünnepélyek szervezése.

Az igazgató gyermekvédelmi feladata:

- A vezetői felelősség kiterjed az óvodai nevelő munka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtésén túl a gyermekbalesetek megelőzésére is;
- az intézkedéseket a házirendben rögzíti, az SZMSZ-ben szabályozni kell a személyi felelősség kérdését;
- biztosítja a rendszeres egészségügyi vizsgálatok elvégzésének feltételeit (óvodaorvos, fogorvos) az óvodában;
- ellenőrzi az intézményben folyó étkeztetés minőségét az óvodaorvossal együtt;
- felelős azért, hogy minden – körzetébe tartozó – gyermek bekerüljön az óvodába abban az évben, amikor a harmadik életévét betölti;
- szükség esetén javaslatot tesz a család bevonására a szociális segélyezettek körébe;
- biztosítja a gyermekkel kapcsolatos adatok védelmét, valamint felhívja az óvoda dolgozóinak figyelmét a hivatali titoktartási kötelezettség betartására;
- nemzeti vagy etnikai kisebbségi óvodai nevelésben a kisebbség kultúrájának és nyelvének ápolásával járó feladatok, (anyanyelven folyó nevelés vagy kétnyelvű nevelés, anyanyelven folyó speciális szolgáltatások, kulturális hagyományokat ápoló művészeti tevékenység).

Gyermekvédelmi munkánk akkor eredményes, ha:

- A problémákat megfelelő időben felismerjük, a megoldás feltételeihez hozzájárulunk,
- lehetőségeinkhez mérten sikeresen kompenzáljuk a hátrányokat,
- családgondozás eredményeképpen a családok helyzetében pozitív változást tudunk elindítani.

6. FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

1. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
2. A kormány 363/2012. (XII.17.) kormányrendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
3. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
4. 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
5. 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
6. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekvédelemről és gyámügyi igazgatásról
7. Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról 1. számú melléklet 5
8. 15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
9. 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
10. 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet az iskola -egészségügyi ellátásról
11. 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus -továbbképzésről, a pedagógus -szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
12. Az óvoda hatályos Alapító Okirata

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

- dr. Balázné Szűcs Judit: Játék és fejlesztés a művészetek tükrében Szort Bt 2004.
- Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel Szolnok 1997.
- Székely Mese-beszéd, Népmesék betűre, képre és emberi hangra, Budai Ilona gyűjtéséből
- Palóc Mese-beszéd, Népmesék betűre, képre és emberi hangra, Szerkesztette: Valentin Andrea

- Beszprémy Katalin: Népi játszóház
- Bánhegyi Ferenc: Kossuth Lajos azt üzente...
- Arany László: A legszebb magyar népmesék
- Landgráf Katalin - Penkala Éva - Szittner Andrea: Nagy Szövekönyv 2.
- Czárán Eszter: Világnak Virága Magyar műveltségünk napról napra kicsiknek és nagyoknak
- Papp Kornélia: Szájról szájra, kézzől kézre 1-2.
- Főfai Attiláné: Erre kakas, erre tyúk
- A Sinai Miklós utcai Óvoda Nevelőtestülete: Napról napra, a mi kalendáriumunk
- Dr. Bucherna Nándorné - Faust Dezsőné - Zadravec Teréz: Néphagyományőrzés az óvodában
- Bodza Klára - Paksa Katalin: Magyar népi énekiskola I.
- Borsai Ilona - Hajdu Gyula - Igaz Mária: Magyar népi gyermekjátékok
- Lázár Katalin: Gyertek, gyertek játszani II. Játékközlés: Dunántúl
- Komáromi Lajosné: A játék természetes örömeivel
- Györgyi Erzsébet: Lakodalmi szokások, Mátkaság, mennyegző
- Móra Ferenc Könyvkiadó: Sző, fon, nem takács. Mi az?
- Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások
- Forrai Katalin: Ének az óvodában
- Nagy Jenőné: Csak tiszta forrásból Szolnok 1996
- dr. Bakonyi Anna: Játék szerepe az óvodai nevelésben Óvodai Nevelés LVIII. évf. 2005. 6. szám
- dr. Hegyi Ildikó: A nevelés „tízparancsolata” 2006. OKKER kiadó
- Zilahi Józsefné, Stöckert Károlyné, Németh Istvánné: Óvodai Nevelés Játékkal, Mesével (elmélet és módszertan) Eötvös József Könyvkiadó 1996. Budapest
- Porkolábné dr. Balogh Katalin, dr. Balázsne Szűcs Judit, Szaitzné Gregorits Anna: Komplex prevenció óvodai program (Kudarccal nélkül az iskolában) Trefort kiadó 2004
- Lukács Józsefné: Óvodai tehetségcsírák azonosítása Tehetség /A Magyar Tehetségvédő Társaság Kiadványa/2001/1
- Lukács Józsefné: Tehetség felderítés a családban Tehetség 2001/2
- dr. Gyarmathy Éva: Hogyan foglalkozunk a gyermekkel? Tehetség 2001/3-4
- Füller Gizella: Tehetőségek az óvodában Tehetség 2002/1

- Gyarmathy Éva: Tanulási zavarokkal küzdő tehetséges gyerekek azonosítása Ph. D. disszertáció, Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen 1996.
- Gyarmathy Éva: Tehetség és a tanulási zavarokkal küzdő kiemelkedő képességű gyerekek In: Magyar Pedagógia 1998. 2. szám.
- Gyarmathy Éva : Kreatív tehetség és tanulási zavarok In: Tehetség és képességek, szerk: Balogh-Herskovits-Tóth L. KLTE Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék, Debrecen 1995
- Jónai Éva Hava, Redő Júlia: Útikalauz Bevezető az együttműködő, erőszakmentes kommunikációba
- Jónai Éva Hava, Redő Júlia: Kompátia életkerekítő játékok I-II.
- Bagdi Bella, Professzor Dr. Bagdy Emőke, Tabajdi Éva: Boldogságóra kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek
- A gyermekek természetes jogai (Gianfreco Zavalloni)

8. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Az óvoda Szülői Munkaközösségének képviselői és a nevelő testület:

Véleményt nyilvánítottak

Dátum: Budaörs, 2024. 04. 15.

A Budaörs, Szabadság út 64. szám alatti Budaörsi Kincskereső Óvoda Helyi Nevelési Programját elfogadom, és a program minősítése és engedélyeztetése után, azt kötelező érvényűnek tartom a munkám során.

név	beosztás	aláírás
Sávai Dóra	óvodapedagógus	
Bednatics Fanni	óvodapedagógus	tartós hiányzás
Miklós Anna	óvodapedagógus	
B. Nagy Edina	fejlesztő pedagógus	
Csósz Edit	óvodapedagógus	
Czibulyáné Osztrozics Katalin	óvodapedagógus	
Fazekas Tünde	óvodapedagógus	
Póti Ágnes	logopédus	
Batha Ágnes	óvodapedagógus	
Fónyi Noémi	fejlesztő pedagógus	
Szilágyi Anikó	igazgató	
Szilágyi Kitty Barbara	óvodapedagógus	
Tagscherer Gabriella	óvodapedagógus	
Verebélyi Viktória	óvodapedagógus	
Vég Krisztina	óvodapedagógus	